ALFRED DE MUSSET

MIMI PINSON

NAKLADA TIPOGRAFIJE ZAGREB

A. DE MUSSET:

MIMI PINSON

PORTRET MLADE PARIŽANKE

NAKLADA „TIPOGRAFIJE" D. D. U ZAGREBU

1923

Medju studentima koji su prošle godine pohadjali medicinski fakultet nalazio se i jedan mladić imenom Eugen Aubert. Bijaše to mladić iz dobre obitelji star oko devetnaest godina. Roditelji su mu živili u provinciji, te su mu slali skromnu školarinu, koja je dostajala. Živio je mirno i o njemu se znalo, da je dobar. Drugovi su ga volili; u svakoj bi ga prilici nalazili dobra i uslužna, darežljiva i otvorena srca. Jedina pogreška koja mu se prigovarala bijaše neobična volja za sanjarenjem i samoćom i tako pretjerana povučenost u govoru i najneznatnijim stvarima, da su ga nazvali Malom Djevojkom, nazivom, kome se, uostalom i on sam smijao i kome njegovi prijatelji nisu pridavali nikakove ideje koja bi ga mogla uvrijediti znajući, da je u nuždi tako hrabar kao svaki drugi; ali je istina, njegovo je ponašanje malo opravdavalo takav nadimak, naročito način kojim se razlikovao od običaja svojih drugova. Kad se je radilo samo o poslu, on je bio prvi; ali, ako se radilo o zabavi, o večeri kod »Moulin de Beurre« ili o plesu u »Chaumière« Mlada bi djevojka poniknula glavom i otišla u svoju sobu. Stvar gotovo monstruozna medju studentima: ne samo da Eugen nije imao metrese ma da mu ih godine i lice mogahu pribaviti, ali ga nitko nije ni vidio da udvara kakvoj prodavačici za tezgom, što je bio pra-

davni običaj u latinskoj četvrti. Ljepotice, koje su nastavale brdo Sainte-Genevieve i dijelile si ljubavi škola, njemu su bile nesimpatične i gadne. On ih je gledao kao neku posebnu vrst, opasnu, nezahvalnu i pokvarenu, rodjenu da svuda ostavi i zlo i nesreću za nešto slasti. »Čuvajte se ovih žena, govoraše on: to su lutke od usijanoga gvoždja«. I on je, na nesreću, nalazio i odviše primjera da opravda mržnju koju su u njemu izazivale. Svadja, neredi, a višeput i ruina, koje su slijedile prolaznim ljubakanjima, čija je vanjština izgledala sretnom, moglo se lako nizati prošle godine kao i danas, a vjerovatno i u dojdućoj godini.

Ne treba ni spominjati, da su Eugenovi prijatelji ismijavali stalno toga mladića, njegov moral i skrupule: — Što hoćeš? — pitao ga često jedan od njegovih prijatelja, imenom Marcel, čije je zanimanje bilo da bude bonvivant; — što dokazuje slučajna pogreška ili nesreća?

— Da se treba povući, odgovaraše Eugen, iz straha da se to ne ponovi.

— Loši zaključci, odgovaraše Marcel, argument papirnatog kapucina koji pada kad mu se drug makne. Zbog čega ćeš se uznemiravati? Ovaj izmedju nas izgubi na igri; da li je to razlog da se zaredimo u fratre? Jedan nema ni krajcare, drugi pije svježu vodu; da li zato Elise gubi apetit? Tko je kriv ako susjed nosi svoj sat u zalagaonicu da si ide slomiti ruku u Montmorency? susjeda ne ostaje sakata. Ti se biješ za Rozaliju i dobiješ udarac sabljom; ona ti okrene ledja, to je posve naravno: zar je zato u nje manje lijep struk? To su male neprilike kojima je

život isprepleten i rjedje su nego što misliš. Pogledaj u nedjelju, kad je lijep dan, koliko ima lijepih parova u kavanama, na šetalištima i u kočijama! Promatraj ogromni omnibus prepun mladih djevojčica švelja koje idu u Ranelagh ili u Belleville. Broj ono što jednoga praznika izlazi iz četvrti Saint-Jacques: bataljuni modistica, armije švelja, oblaci prodavačica duhana; sve se to raduje, sve to ima svoje ljubavi, sve se to kupi oko Pariza pod seoske ladnjake kao svračci. Ako pada kiša onda idu u melodramu jesti pomorandže i plakati; jer one jedu mnogo, to je istina i vrlo rado plaču: ovo dokazuje dobar karakter. Ali kakvo zlo počinjaju ove siromašne djevojčice koje su kroz cijeli tjedan šivale, plisirale, obrubljivale, bole i krpale kad nedjeljom propovijedaju primjer zaborava zla i ljubavi bližnjega.? I što bolje može da učini pošten čovjek, koji, sa svoje strane, provede osam dana secirajući malo ugodne stvari, nego da si olakoti vid gledanjem jednog svježeg lica, oble noge i lijepe naravi?

— Pobijeljeni grobovi, reče Eugen.

— Velim i ostajem kod toga, nastavljaše Marcel, da se mogu i moraju hvaliti grizete i da je dobro ako se čovjek s njima umjereno druži. Ponajprije, one su kreposne jer cijeli dan provode u šivanju haljina najpotrebnijih za stid i skromnost; drugo, one su poštene jer nema švelja ili drugih koje svojim prodavačicama ne bi preporučivale, da govore sa strankama pristojno; treće, one su brižljive i vrlo čiste pošto u rukama imaju neprestano rublje ili sukno koje ne smiju kvariti pod prijetnjom da će biti sla-

bije plaćene; četvrto, one su iskrene jer piju ratafiju; peto, one su štedljive i skromne jer teškom mukom zaradjuju trideset sousa (franak i pol) i ako ima prilika u kojima se pokazuju gurmanske ili rasipne, to se nikada ne dešava s njihovim novcem; šesto, one su vrlo vesele jer je rad kog vrše samrtno dosadan i nakon rada se vrckaju kao ribice u vodi. Još ima jedna prednost koja se kod njih nalazi: ne smetaju, jer su cijeli dan prikovane za stolicu s koje se ne mogu micati, pa im nije moguće trčkarati za ljubavnicima kao što to čine druge dame. Osim toga one nisu brbljave jer su prisiljene da broje ubode. Ne troše mnogo na cipele, jer malo hodaju, ni na toaletu, jer im se malokad daje na vjeresiju.

Ako ih optužuju s nestalnosti, to ne čine zato što bi one čitale loše romane ili što bi od naravi bile zle; to dolazi od velikoga broja osoba koje prolaze ispred njihove radnje; s druge strane one pružaju dovoljno dokaza da su sposobne za istinske strasti jer se mnoge od njih dnevno bacaju u Seinu ili kroz prozor ili se truju u stanu. One, doista, imaju manu što su gotovo stalno gladne i žedne i to baš zbog svoje umjerenosti; ali, poznato je da se mogu zadovoljiti mjesto obroka, čašom piva i cigaretom: odlična vrlina koja se malokad nalazi u braku. Ukratko, ja tvrdim da su dobre, ljubezne ,vjerne i nesebične i da je žalosno kad svršavaju u bolnicama.

Marcel je obično tako govorio u kavani kad si je malo zagrijao glavu; on bi tada natočio čašu prijatelju i htio je da pije u zdravlje gdjice Pinson, švelje, koja je bila njihova susjeda; ali bi Eugen uzeo šešir i dok se Marcel dalje naduvao pred drugovima, on je tome izbjegao.

II.

Mademoiselle Pinson nije baš bila ono što se zove lijepom ženom. Velika je razlika izmedju lijepe žene i lijepe grizete. Ako jedna lijepa žena, priznata takovom i nazvana tako pariskim jezikom, dodje na ideju da na glavu stavi malu kapu, da obuče prostu pamučnu haljinu i svilenu kecelju, nju bi držali da je lijepa grizeta. Ali kad se grizeta pokrije šeširom, zaogrne malim ogrtačem od velura i obuče haljinu od Palmyra, ona nije prisiljena da bude lijepa žena; naprotiv, ona će možda izgledati kao klinčanica. Razlika je dakle izmedju ove dvije žene u uslovima pod kojima žive ova dva bića i naročito u onom komadu zavijenog papira, prevučenog suknom kojeg zovu šeširom, jer su žene odlučile da si taj presvučeni papir stavljaju na svaku stranu glave kao što se konjima stavljaju naočnjaci. (Ipak treba primjetiti da naočnjaci onemogućuju konjima gledanje na jednu ili na drugu stranu a da komadić papira ne zaprečuje baš ništa).

Bilo što mu drago, mala kapa dozvoljava uzdignuti nosić, koji opet traži pravilno rasječena usta kojima su potrebni lijepi zubi i okruglo lice za okvir. Okruglo lice zahtjeva sjajne oči; najbolje je ako su vrlo crne i prema tomu obrve. Kosa je ad libitum, jer se crne oči priklanjaju svemu. Ovakav sastav je, kako se vidi, daleko od prave ljepote. Ovo se naziva zgužvanom fizionomijom, klasičnom fizionomijom grizete koja bi možda bila ružna pod komadićima kartona ali koju kapa čestoput čini dražesnom i ljepšom od ljepotice. Takva bijaše gospodjica Pinson.

Marcel si je zabio u glavu da Eugen mora udvarati ovoj gospodjici; zašto? Ja o tome ništa ne znam... već, ako tome nije razlog što je on sam bio obožavatelj gospodjice Zelie, intimne prijateljice gospodjice Pinson. Njemu se činilo prirodno i jednostavno da tako po svom ukusu udesi stvari i da prijateljski vodi ljubav. Slični računi nisu rijetki i vrlo često uspijevaju, pošto je prilika od kada svijet postoji najjača od svih napasti. Tko može reći koliko su sretnih ili nesretnih događjaja, ljubavi, svadje, radosti ili očajanja izazvali susjedna vrata, tajno stubište, hodnik ili razbijen prozor?

Ipak, izvjesni ljudi odbijaju ovakve slučajeve. Oni hoće da osvoje svoje radosti a ne da ih dobiju na lutriju i ne osjećaju potrebu da ljube zato što se nalaze u diližansi kraj jedne lijepe žene. Takav bijaše Eugen i Marcel je to znao, i on je već odavna izmislio jednostavni način kog je smatrao sigurnim i nadao se da će njime pobijediti otpor druga.

Odlučio je dati večeru i zato mu se učinio najzgodnijim njegov imendan. Dao je donijeti u svoju sobu dva tuceta pivskih boca, veliki komad hladne teletine sa salatom, ogromni kolač i bocu šampanjca. Pozvao je najprije dva studenta, dva prijatelja, a onda je javio gospodjici Zeli da ima gala-veče i da povede gospodjicu Pinson.

One su došle. Marcel je bio smatran, i s pravom, za čovjeka, kojemu se ne može ništa odbiti, i jedva je odbilo sedam sati naveče i dvije su grizete kucale na studentova vrata, gospodjica Zelia u kratkoj haljini, sa sivim cipelama i kapom, a gospodjica Pinson, mnogo skromnija, sa crnom

haljinom za koju se govorilo da je ne napušta i koja je donekle davala izgled Španjolke na kog je ona bila ljubomorna. Ni jedna od njih nije znala tajne namjere onoga koji ih je pozvao.

Marcel nije učinio nespretnost ,da ranije pozove Eugena; bio je i odviše siguran da bi odbio. Tek kad su gospodjice sjele za stol i kad se iskapila prva čaša Marcel je ustao i zatražio dozvolu da smije otići potražiti jednoga uzvanika; obećao je doći za par časaka. I on je pošao prema kući u kojoj je stanovao Eugen. Kao obično, našao ga je pri radu, sama, opkoljena knjigama. Poslije malog uvoda počeo mu je stavljati obične prigovore: da se previše umara, da nema pravo što se baš nimalo ne razonodjuje, a zatim mu je predložio malu šetnju. Eugen je bio malo umoran jer je doista radio cijeli dan, pa je prihvatio predlog i Marcelu nije bilo teško, da poslije šetnje u alejama Luxembourga odmami prijatelja u svoj stan.

Dvije grizete su ostale same i bilo im je dosadno čekati, pa su počele odlagati; skinule su šalove i kape i plesale su pjevušeći mjesto glazbe. Usput su, s vremena na vrijeme, počastile zalihu.. da kušaju! Oči su im već bile sjajne i lica vedra kad su se, na pozdrav Eugenov, zaustavile vesele i zadihane; Eugen ih je pozdravio skromno i nekako iznenadjeno. Pošto je bio tako povučen one su ga jedva poznale; ali su ga mjerile očima od glave do pete iz srčanog ljubopitstva, poznatog kod njihove kaste; zatim su opet počele plesati i pjevati kao da se ništa nije desilo. Došljak se spremao da ustukne misleći da ode, ali je Marcel zaključao vrata i bacio ključ na stol.

— Nikoga još! — poviče on. — Što rade naši

prijatelji? Glavno je ipak, da je divljak ovdje. Gospodjice, predstavljam vam najkreposnijeg mladića u čitavoj Francuskoj i Navari ,koji već odavno želi da vas upozna, jer je naročito veliki obožavatelj gospodjice Pinson.

Ples bude opet prekinut; gospodjica Pinson ga ležerno pozdravi i ponovno uzme svoju kapu.

— Eugen, — povikne Marcel, — danas je moj imendan; ove dvije dame su rado došle da ga slave s nama. Istina, gotovo sam te silom doveo; ali, mislim, da ćeš ostati dragovoljno na našu zajedničku molbu. Sada je skoro osam sati; imamo vremena da ispušimo lulu čekajući apetit.

Govoreći tako on baci značajan pogled na gospodjicu Pinson koja ga je odmah shvatila i po drugiput se naklonila sa smješkom i slatkim glasom rekla Eugenu: — Da gospodine, molimo vas da ostanete.

U tome su času pokucala dva studenta na vratima. Eugen je vidio da nema načina da ode, pa je pristao i sjeo s ostalima.

III.

Večera bijaše duga i bučna. Ova su gospoda počela napunjati sobu oblacima dima i krijepila se, da se rashlade. Dame su pričale i veselile društvo s više manje pikantnim zgodama i vjerovatnim i nevjerovatnim avanturama izvučenim iza tezge. Ako stvar nije bila vjerovatna, barem nije bila sterilna. Dva advokatska pisara — tako su one tvrdile — zaradiše 20.000 franaka igrajući na španjolske fondove, pa su taj novac pojeli s dvije prodavačice rukavica za šest tjedana. Sin jednog

od najbogatijih pariskih novčara ponudio je jednoj slavnoj švelji ložu u Operi i kuću na selu, a ona ga je ipak odbila jer je više volila da pazi svoje roditelje i da ostane vjerna jednome pomoćniku iz radnje Deux-Magots. Izvjesna ličnost koju se ne može spomenuti, a koja je zbog svoga ranga bila prisiljena da se ovije najvećom tajnom, dolazila je incognito da posjeti jednu vezilju u prolazu Pont Neufa; ova je vezilja bila ugrabljena po višem nalogu i s punim novčanikom novčanica poslana u Ameriku itd.

— Dosta, — reče Marcel, — znamo mi to. Zelia izmišlja ,a što se tiče gospodjice Mimi (tako se zvala imenom gospodjica Pinson) njeni su podaci nepotpuni. Vaši advokatski pisari iščašili su si nogu trčeći po potocima; vaš bankir je ponudio pomorandžu, a vaša je vezilja tako malo u Americi, da ju možete vidjeti svakoga dana u bolnici od podne do četiri sata gdje se nastanila zbog pomanjkanja hrane.

Eugen je sjedio kraj gospodjice Pinson. Njemu se učinilo da je ona problijedila poslije ovih posljednjih riječi, koje su bile izgovorene indiferentno. Ali gotovo neposredno nakon toga ona se digla, zapalila cigaretu i povikala:

— Šutite! Molim riječ. Pošto gospodin Marcel ne vjeruje u priče ja ću pričati jednu istinitu historiju, et quorum pars magna fui.

— Vi govorite latinski? — upita Eugen.

— Kako vidite, — odgovori gospodjica Pinson; ova mi poslovica potječe od moga ujaka koji je služio pod velikim Napoleonom i koji ju je uvijek ponavljao prije nego što je pričao koju bitku. Ako ne znate što znače ove riječi, možete

to naučiti besplatno. To znači: »Dajem vam poštenu riječ.« Treba da znate, da sam se prošloga tjedna uputila s dvije prijateljice, Blanchettom i Rougettom u kazalište Odeon...

— Čekajte dok presječem kolač — reče Marcel.

— Sjecite, ali slušajte, — ponovno će gospodjica Pinson. Išla sam dakle s Blanchettom i Rougettom u Odeon da vidim jednu tragediju. Kako vam je poznato, Rougetti je umrla baka; naslijedila je četiri stotine franaka. Uzele smo rezervirana mjesta; tri su studenta bila u parteru. Ovi su nas mladići opazili i pozvali na večeru kad su vidjeli da smo bile same.

— Samo onako ?— pitao je Marcel; to je doista vrlo galantno. Mislim, da ste odbile.

— Ne, gospodine ,— reče gospodjica Pinson; — mi smo prihvatile i za vrijeme stanke, a da nismo čekale nastavak, predjosmo Viotu.

— S kavalirima?

— S našim kavalirima. Konobar je, naravno, počeo s time, da više ništa nema; ali nas ovakova nezgoda nije mogla zadržati. Naredili smo da se ide tražiti u grad ono što je manjkalo. Rougette je uzela pero i zapovjedila svadbenu gozbu: rake, omlete sa slatkim, kolačiće s jabukama, školjke koje se jedu, tučena jaja, sve ono što se može naći u kuhinji. Naši mladi neznanci malo su se snebivali...

— Pa kako do vraga i ne bi! — reče Marcel.

— O tome nismo vodile računa. Kad su sve to donijeli, mi smo počele igrati lijepe žene. Ništa nije bilo dobro, sve nam se gadilo. Jedva smo nešto kušali već smo to vraćali i zahtijevali drugo. — Konobar ,odnesite to — to je nemoguće —

gdje ste nabavili slične grozote? — Naši su neznanci htjeli jesti ali im nije bilo dopušteno. Ukratko, mi smo večerale kao što je Sancho objedovao i gnjev nas je toliko obuzeo, da smo razbile neke tanjure.

— Divno ponašanje! A čime platiti?

— Evo zapravo pitanja kog su si postavila tri neznanca. Prema tihom dogovoru jedan je imao šest franaka, drugi znatno manje, a u trećega je bio samo sat kog je velikodušno izvukao iz džepa. U tome se stanju sva trojica pojaviše na blagajni s ciljem, da im se odgodi plaćanje. Šta mislite što im je bilo odgovoreno?

— Ja mislim, — odgovori Marcel, — da su vas zadržali u zalogu, a njih da su odveli u buharu.

— To je zabluda, — reče gospodjica Pinson. — Prije nego je ušla u kabinet Rougetta je sve udesila i platila unapred. Zamislite scenu na slijedeći Viotov odgovor: Gospodo, sve je plaćeno! Naša nas gospoda pogledaše kao što nikada tri psa nisu pogledala tri biskupa, sa jadnim preneraženjem pomiješanim s čistim ganućem. Ipak smo se mi činile kao da ništa ne vidimo, te smo sišle i naručile fijaker. — Draga markizico, — reče mi Rougetta, treba gospodu otpratiti kući. — Vrlo rado draga grofice, — odgovorih. Naši jadni zaljubljenici nisu znali što bi kazali. Možete si zamisliti, kako su bili smeteni! Branili su se od naše pristojnosti, nisu htjeli da ih se vozi, kratili su svoje adrese... Naravski! Vjerovali su da imaju posla sa svjetskim ženama i ostali su u ulici Chat-qui-pêche!...

Dva studenta, Marcelovi prijatelji, koji su do-

sad samo pili i pušili, kao da su bili malo zadovoljni ovom pričom. Lica im pocrveniše; možda su oni znali isto toliko koliko i gospodjica Pinson o nezgodnoj večeri, jer su ju motrili nemirnim pogledom, kad li Marcel reče smijući se:

— Imenujte maske, gospodjice Mimi. Nema neprilike, jer je to bilo prošlog tjedna.

— Nikada, gospodine, — reče grizeta. — Čovjeku se može rugati, ali mu smetati u karijeri, nikada!

— Imate pravo, — reče Eugen, — i vi ovako radite mudrije nego što mislite. Od svih ovih mladića koji pune škole, možda nema ni jednoga koji iza sebe ne bi imao kakvu ludost ili pogrešku, a ipak odavle svakoga dana izlazi ono što je u Francuskoj najuglednije i što se mora najviše štovati: liječnici, upravnici...

— Da, — prihvati Marcel, — to je istina. Ima presvijetlih koji objeduju kod Flicoteauxa, jer ne mogu uvijek da plate jelovnik. Ali, — doda on žmirkajući okom, — niste li opet vidjeli neznance?

— Za kakve nas smatrate? — odvrati gospodjica Pinson ozbiljno i gotovo uvrijedjeno. Poznajete li vi Blanchettu i Rougettu? i mislite li da i ja...

— Dobro, dobro, — reče Marcel, — ne vrijedjajte se. Sve u svemu, evo lijepe gluposti. Tri vjetrogonje, koje sutradan nisu imale što jesti, bacaju novac samo da obmane tri bijednika, koji to ne mogu!

— Zašto nas zovu na večeru? — odgovori gospodjica Pinson.

IV.

S kolačima je u svoj svojoj slavi došla na stol i jedina boca šampanjca. To bijaše desert. Pijući, počeše govoriti i o pjevanju. — Vidim, — reče Marcel, — vidim, kako veli Cervantes, Zeliu gdje kašljuca; znak, da hoće pjevati. Ali, ako gospoda nemaju ništa protiv, pošto je moj imendan, ja ću zamoliti gospodjicu Mimi, da nas, ako od svoje anegdote nije promukla, počasti jednim kupletom. Eugene, — nastavljaše on, — budi malo galantan, kucni se sa susjedom i zamoli je za mene kuplet.

Eugen pocrveni i posluša. Ma da se gospodjica Pinson nije ustručavala da to čini, on se nakloni i reče joj bojažljivo: Da, gospodjice, mi vas molimo.

U isto vrijeme podigne čašu i dirne njome grizetinu. Od tog lakog udarca proizadje jasan i srebren zvuk; gospodjca Pinson prihvati ovu notu i čistim je i svježim glasom nastavljaše dugo u ritmu.

— Ajde, — reče ona, — pristajem kad mi čaša daje l a. Ali što hoćete da vam pjevam? Ja se ne prenemažem, da znate, ali mi nisu poznati kupleti gardijskog korpusa. Ja s kojekakvim stvarima ne teretim pamćenje!

— Poznato je, — reče Marcel, — da ste kreposni; činite što vam je drago, mišljenja su slobodna.

— E, dobro, — nastavi gospodjica Pinson, — ja ću vam pjevati kuplete koji su mi spjevani.

— Pst! Tko je autor?

— Moje drugarice iz radnje. To je poezija stvorena iglom; zato tražim blagi sud.

— Ima li vaša pjesma refren?

— Naravski; lijepog li pitanja!

— U tome slučaju, — reče Marcel, — uzmimo naše noževe i kod refrena udarajmo o stol, ali nastojmo da to bude u taktu! Zelia to ne mora, ako ne će.

— Zašto to, derane? — pitaše Zelia ljutito.

— Ima uzrok; ali ako želite učestvovati, evo, udarajte s čepom, to će biti manje neprijatno uhu i vašim bijelim rukama.

Marcel je uokrug poredao čaše i tanjire te je sjeo čelo stola s nožem u ruci: Dva studenta od Rougettine večere, malo kuražniji, skinuše lule s kamiša da mogu lupati s drvom; Eugen je sanjario, Zelia se ljutila. Gospodjica je Pinson uzela jedan tanjir i dala znak da ga želi razbiti; Marcel je odvratio, da može, tako da je pjevačica počela s komadima kao kastanjetama, kuplete koje su sastavile njene drugarice nakon što se unapred izvinila za sve ono što bi za nju moglo biti u njima odviše laskavo.

Mimi Pinson je blondina,
Poznata blondina.
Ima samo jednu haljinu,
Landerirette!
I jednu kapicu.
Veliki Turčin ima više.
Na taj način Bog je hoće
Stvoriti kreposnom.
Ne može se založiti
Haljina Mimi Pinson.

Mimi Pinson nosi ružu
Bijelu ružu sa strane.

Ovaj cvijet u srcu rascvao
Landerirette!
Prava je veselost.
Kad je probudi dobra večera
Ona pjesmu goni
Iz boce.
A katkad se nakrivi na uho
Kapa Mimi Pinson.

Oči i ruke ima okretne.
Jutrom i uveče medecinari
Deru rukave
Landerirette!
O njenu tezgu.
Da nikog ne secira
Mimi im bolje predaje
Nego na Sorboni!
Ne treba zgužvati
Haljinu Mimi Pinson.

Mimi Pinson može ostati djevojkom
Bog ako tako hoće — to je njegovo pravo;
Ona će vazda imati iglu
Landerirette!
Na vrhu prsta.
Da poduzme osvajanja
Jedan mladić ne mora biti
Pošten čovjek.
Od glave nije daleko
Kapa Mimi Pinson.

Ako je ljubav želi okruniti
Velikim buketom pomorandžina

cvijeta
Ona joj može dati
Landerirette!
Nešto u zamjenu.
Nije to, možete misliti,
Ogrtač na grbu
Postavljen hermelinom;
Haljina Mimi Pinson
Je etui finog bisera.

Mimi nema vulgarnu dušu
Ali joj je srce republikansko;
U tri dana ona je ratovala
Landerirette!
U košuljcu,
U pomanjkanju halebarde
Ona čuvaše stražu
Sa svojim šilom.
Sretan onaj, koji će staviti
Svoju kokardu na kapu Mimi Pinson!

Noževi i kamiši, pa i stolice, činiše buku na kraju svakog kupleta. Čaše su na stolu plesale i boce, napola pune, veselo se ljuljahu dajući si ramenima nježne udarce.

— Ovo su vam spjevale vaše dobre prijateljice? — reče Marcel — ima jedan bojadžija . . . to je odviše namirisano. Govorite mi o onim dobrim napjevima, u kojima se kazuju stvari!

I on zapjeva jakim glasom:

Nanette još ne imadjaše petnaest godina . . . .

— Dosta, dosta, reče gospodjica Pinson; radje plešimo valcer. Ima li tu kakav glazbenik?

— Znam što treba, odgovori Marcel, ja imam

gitaru; ali, nastavljaše on dok je skidao glazbalo, moja gitara nema što joj treba: ostala je bez tri žice.

— Evo glasovira, reče Zelia! Marcel će nam svirati.

Marcel je svoju metresu pogledao tako bijesno kao da ga je optužila s kakvog zločina. Istina, on je znao toliko da je mogao udariti ples, ali, to je za njega, kao i za mnoge druge, jedna vrst muke koju je htio izbjeći. Zelia se je, izdavajući ga, osvetila za čep.

— Jeste li ludi? reče Marcel; vama je poznato da je ovaj glasovir ovdje samo za slavu i sam Bog zna da ga samo vi gulite. Odakle ste isisali da znam svirati plesove? Samo »Marseillaiseu« znam i to jednim prstom. Da se obratite Eugenu, to da; taj se dečko razumije u stvar! Ali, u tome pogledu ne ću da mu dosadjujem. Samo ste vi ovdje tako indiskretni da činite slične stvari a da ne vičete pozor!

Eugen po trećiput pocrveni. Spremao se na ono što su od njega tražili na jedan politički i zavijušan način. Sjeo je za glasovir i kvadrila se organizirala.

Bijaše to gotovo tako dugo kao souper. Nakon contredansa došao je valcer; poslije valcera — galop, jer se u latinskoj četvrti još uvijek galopira. Osobito su ove dame bile neumorne te su skakale i vikale, da se susjedstvo moglo probuditi. Doskora je Eugen, dvostruko umoran od buke i bdijenja, svirajući mahinalno, pao u neku vrst polusna kao postiljon koji spava na konju. Pred njim su plesačice prolazile kao fantomi u snu; i pošto ništa nije tako tužno kao kad čovjek gleda kako

se drugi smiju, melankolija ga, od koje je patio, obuzme: Tužna radosti, mišljaše on, bijedno veselje! Časovi koje smatramo da su ukradeni tuzi! I tko zna je li od pet osoba koje tu veselo skaču, jedna sigurna za objed?

Kad je to razmišljao gospodjica Pinson je prošla kraj njega; učinilo mu se, da je vidio, kako je ona, plešući, krišom uzela komadić kolača koji je osta na stolu i diskretno ga turila u džep.

V.

Svanjivalo se kad se društvo razišlo. Prije nego se vratio kući Eugen je lutao ulicama da se nauživje čistog jutarnjeg zraka. Razmišljajući o tužnim stvarima on je, protiv volje, opetovao grizetinu pjesmu:

Ima samo jednu haljinu
I jednu kapicu.

— Da li je to moguće? — pitao se on. Može li bijeda biti tako velika i pokazivati se tako otvoreno i rugati se samoj sebi? Može li se čovjek smijati zato što nema hljeba?

Odnešeni komadić kolača ne bijaše sumnjiv znak. Eugen se morao tome nasmijati i u isto vrijeme bio je dirnut do saučešća. — Ipak, — mišljaše on još, — ona je uzela kolača a ne hljeba; to bi moglo biti iz pohlepe. Tko zna? Možda će susjedinom djetetu dati taj kolač, možda brbljavoj vratarici koja bi pričala da je provela noć izvan kuće, pa ju treba umiriti.

Ne gledajući kuda ide Eugen je zašao posve slučajno u labirint malih ulica koje se nalaze iza

carrefoura Bucy, kroz koje mogu jedva proći jedna kola. U momentu kad se htio vratiti iz jedne stare kuće izašla je žena, zaogrnuta lošim ogrtačem, gologlava, raščupana, blijeda. Izgledala je tako slaba, da je jedva hodala; koljena joj klecahu; odupirala se na zidove i činilo se, da kreće prema jednim blizim vratima gdje se nalazio sandučić za pisma, da u njeg baci ceduljicu, koju je držala u ruci. Iznenadjen i osupnut Eugen joj je prišao i upitao, kuda ide, što traži te joj pružio ruku da ne padne, jer se gotovo bila srušila. Mjesto da mu odgovori ona je uzmaknula s velikim strahom i ponosom. Stavila je pismo na jedan kamen, prstom pokazala sandučić i kao da je skupila svu snagu: — Tu, — reče; zatim se, povlačeći se uza zid ,vrati opet u svoju kuću. Eugen je uzalud nastojao da prihvati njenu ruku i uzalud je ponavljao pitanja. Ona je polako zašla u tamnu i usku aleju iz koje je izašla. Eugen je digao pismo; najprije učini par koraka da ga stavi u sandučić, ali odmah stane. Ovaj čudan susret tako ga je jako zbunio i osjećao se obuzet nekom vrsti užasa pomješanog sa živom žalošću, pa je, prije nego što je mogao razmisliti, slomio pečat gotovo nehotice. Izgledalo mu mrsko i nemoguće, da ne prodre, bilo kojim sredstvima, u tu tajnu. Ova žena svakako umire; da li od bolesti ili gladi? U svakom se slučaju to dešava od gladi. Eugen otvori pismo; na adresi je stajalo: »Gospodinu barunu de ***«, a u pismu je bilo slijedeće:

»Čitajte ovo pismo, gospodine, i iz samilosti ne odbijajte moju molbu. Vi me možete spasiti, samo vi. Vjerujte mi što vam tu kažem, spasite me, i vi ćete učiniti dobro djelo, koje će vam donijeti

sreću. Imala sam strašnu bolest, koja mi je istisala i ono malo snage i hrabrosti što sam imala. U mjesecu se augustu vraćam u radnju; haljine su mi zadržane u mom ranijem stanu i sada sam na čistu, da ću se prije subote naći bez utočišta. Tako se bojim smrti od gladi, da sam jutros odlučila skočiti u rijeku, jer zadnjih dvadeset i četiri sata nisam ništa okusila. Kad sam se sjetila Vas, nešto nade mi se pojavilo u srcu. Zar ne, da se nisam prevarila? Gospodine, na koljenima vas molim, znajte, sve što učinite za mene, sve će me to podržavati još nekoliko dana. Bojim se smrti; nemam još dvadesetri godine! S nešto malo pomoći možda ću izaći na kraj do konca mjeseca. Kad bih znala riječi, kojima bi pobudila vašu samilost, ja bi ih govorila, ali mi ništa ne pada na pamet. Mogu samo da plačem zbog svoje nemoći jer, bojim se, vi ćete učiniti s ovim pismom ono, što se čini kad se mnogo takovih pisama prima: poderat ćete ga a da pritom ne ćete misliti na siromašnu ženu koja je tu, koja čeka sate i minute s nadom da ćete misliti kako je odviše strašno da se ostavi u neizvjesnosti. Mislim, da vas ideja poklanjanja jednog louisa ne će zadržati, što je tako malo za vas; meni se još čini, da za vas nema ništa lakšega nego da vašu milostinju zavijete u papir i da na njeg stavite adresu: »Gospodjici Bertin, rue de l' Eperon.« Promijenila sam ime otkako sam zaposlena u radnjama jer ja nosim majčino ime. Izlazeći iz kuće, dajte to služniku. Ja ću čekati srijedu i četvrtak i moliti ću vruće da Vas Bog učini čovječnim.

Izgleda mi, da ne možete vjerovati u takvu bijedu; ali, kad biste me vidjeli, bili biste uvjereni.

Rougette

Ako je Eugen bio dirnut čitajući ove retke, njegovo se čudjenje podvostručilo, možete i misliti, kad je vidio potpis. To je bila ista djevojka, koja je ludo bacala novac na izlete i ostvarila onaj smiješni souper o kom je pričala gospodjica Pinson, nju je nesreća survala na tu patnju i na tu molbu! Ovoliko ludosti i slabog predvidjanja činilo se Eugenu kao nevjerovatni san. Ali, bez sumnje, potpis je bio tu; i gospodjica Pinson je za trajanja večere izustila ime svoje prijateljice Rougette, postale gospodjicom Bertin. Kako se je odjednom našla ostavljena, bez pomoći, bez hljeba, bez doma? Što su činile njene sinoćnje prijateljice dok je ona umirala na kojem tavanu ove kuće? I kakva je to kuća u kojoj se može tako umrijeti?

Ovo nije bio čas za nagadjanja; najpreče je bilo, da se pomogne gladnoj.

Eugen je ušao u jednu malu restauraciju koja se upravo otvorila i tu je kupio sve što je mogao naći. Učinivši to uputio se sa konobarom prema stanu Rougette; ali, on je osjećao nezgodnim, da se odmah tako predstavi. Bojao se, da bi djevojka mogla odbiti ili pokazati i najmanji znak uvrijedjene taštine, jer se sjećao njenog ponosnog stava. Kako da joj prizna, da je pročitao pismo?

Kad dodje pred vrata:

— Poznajte li, — reče on konobaru, djevojku koja stanuje u ovoj kući i koja se zove Bertin?

— Naravski, gospodine! — odgovori konobar. — Mi joj često nosimo jela. Ali ako gospodin misli da ide k njoj, nije to vrijeme. Ona je sada na ladanju.

— Tko vam je to rekao? — pitaše Eugen.

— Pa, vratarica, gospodine! Gospodjica Rougettta voli dobre večere ali ne voli plaćati. Ova lako naredi pečene piliće i morskoga raka; ali, da vidite njene novce, morate je mnogoput tražiti. Tako mi u ovoj četvrti znamo kad je kod kuće, a kad je nema . . .

— Vratila se ona, — ponovi Eugen. — Idite k njoj, ostavite ovo što nosite, a ako vam je nešto dužna, danas od nje ne zahtijevajte ništa. To je moja stvar i ja ću se vratiti. Ako bi želila znati tko joj to šalje, odgovoriti ćete, da to čini barun de * * *.

Poslije ovih riječi Eugen ode. Idući on je opet namjestio pečat i slijepio kovertu kako je bolje mogao, pa je pismo bacio na poštu. — Konačno mišljaše on, Rougetta ne će odbiti, a ako misli da je odgovor na pismo bio nešto prebrz, neka se objasni sa svojim barunom.

VI.

Studenti, kao i grizete, nisu bogati svakoga dana. Eugen je shvaćao vrlo dobro, da je trebao pošiljci priložiti jedan zlatnik, kog je tražila Rougetta, da dade vjerovatnoće konobarovom objašnjenju. Zlatnici se baš ne nalaze u prometu u ulici Saint-Jaques. S druge strane Eugen je obećao, da će restaurateru platiti račun i na nesreću u njegovoj ladici nije bilo više novaca nego u njegovome džepu. Zato se bez oklijevanja uputio prema Place du Pantheon.

U to je vrijeme obitavao na tome trgu onaj famozni brijač koji je bankrotirao, koji se uništio uništivši druge. Tu, u prostoru iza radnje gdje se činila velika i mala lihva, dolazili bi dnevno bezbrižni i siromašni studenti, možda zaljubljeni, koji bi pozajmljivali uz velike kamate nešto novca što su možda prošle večeri veselo potrošili i drugoga dana skupo platili. Tu su ulazile grizete pognute glave, posramljene, došavši najmiti za izlet istrošeni šešir, izblijedjeli šal, košulju kupljenu u zalagaonici. Tu su mladići iz dobrih kuća, pošto im je trebalo 25 zlatnika, potpisivali mjenice na dvije ili tri tisuće franaka. Malodobnici su bacali novce; lakoumni su uništavali svoje obitelji i često kvarili budućnost. Od kurtizana plemkinja, kojima narukvica zavrti glavom, do pedanata u stisci koji žele knjigu ili porciju leće, sve je dolazilo ovamo kao na izvore Pactola i brijač izrabljivač, ponosan na svoje mušterije i na svoja djela s kojima se hvastao, uzdržavao je tamnicu Clichy dok i sam nije u nju pao.

Ovo je bio tužni izvor, kojemu je prišao Eugen s ogavnošću, da bi mogao pomoći Rougetti; njemu se nije činilo nevjerovatnim, da bi molba poslana barunu, imala uspjeha. Od jednoga studenta bilo je odviše milosrdja što se zauzeo tako za jednu neznanku; ali je Eugen vjerovao u Boga: činilo mu se potrebnim svako dobro djelo.

Prvo lice koje je opazio ušavši k brijaču bilo je Marcelovo lice ,koji je sjedio pred ogledalom, sa ubrusom pod vratom, hineći tako brijanje. Bijedni je mladić došao možda tražiti čime bi platio

sinoćnju večeru; činilo se, da je odviše zaposlen, obrve su mu bile nabrane, dok je brijač, hineći sa svoje strane da ga češlja turajući mu u kosu posve hladno gvoždje, govorio poluglasno svojim gaskonjskim naglasom. Pred drugim ogledalom, u malome kabinetu, bio je neki stranac isto tako s ubrusom ispod brade, nemirno gledajući na jednu i drugu stranu, a kroz na pola otvorena vrata prostora iza radnje, vidjela se na staru psihu dosta mršava silhouetta jedne mlade djevojke koja je pomagana od brijačeve žene, oblačila haljinu sa škotskim kockama.

— Što radiš ovdje u to vrijeme? poviče Marcel, čije je lice opet poprimilo svoju običnu veselost, čim je prepoznao prijatelja.

Eugen sjedne pred ogledalo i s malo riječi objasni susret kog je imao i namjere, koje su ga dovele.

— Dragi moj, — reče Marcel, — ti si doista naivan. Šta se ti tu uplićeš kad već postoji neki barun? Vidio si jednu mladu interesantnu djevojku koja je morala nešto jesti; platio si joj hladno pile, to je krasno od tebe. Od nje ne tražiš nikakve blagodarnosti, raduje te inkognito. to je junaštvo. Ali, ići dalje, to je kavalirština. Založiti svoj sat ili potpis za jednu švelju koju protežira barun i koju nemaš časti posjećivati i ljubiti, to se je prakticiralo samo u Plavoj Biblioteci.

— Ismjehavaj me, — reče Eugen, — ako hoćeš. Znam, da u svijetu ima mnogo više nesretnika nego što ih ja mogu pomoći. One, koje ne poznajem, žalim; ali, ako vidim kojega, treba da ga pomognem. Nije mi moguće, ma što radio, ostati indiferentan pred patnjom. Moja samilost ne ide

tako daleko da traži siromahe, ja nisam zato dosta bogat; ali, kad ih nadjem, dijelim milostinju.

— U tome slučaju, — opet će Marcel, — ti imaš mnogo posla; u ovoj ih zemlji ne manjka.

— Makar! — reče Eugen još dirnut prizorom kojem je bio prisutan; zar je bolje ostaviti ljude da umru i ići svojim putem? Ova je nesretnica lakoumna, luda, sve što hoćeš; ali ja osjećam samilost. Zar je bolje raditi kao njene dobre prijateljice koje se više nisu brinule za nju kao da je nema, a još jučer su joj pomogle, da se uništi? Koga može pozvati u pomoć? Stranca koji će s njenim pismom zapaliti cigaru ili gospodjicu Pinson koja, mislim, večera u gradu i od sveg srca veselo pleše dok joj družica umire od gladi. Priznajem ti, dragi moj Marcel ,da mi je sve to užasno. Ova sinoćnja vjetrogonja sa svojom pjesmom i lošim šalama, sa smijehom i brbljarijama u času kad druga, junakinja njene priče, izdiše na tavanu, sve mi se to gadi. Živjeti u prijateljstvu, gotovo kao sestre, kroz dane i tjedne, ići u kazališta, na plesove, u kavane i ne znati drugoga dana da li je jedna mrtva a druga živa, to je gore od ravnodušnosti egoista jer je to neosjećajnost životinje. Tvoja gospodjica Pinson je monstre, a grizete koje hvališ, njihovi bestidni običaji, ova prijateljstva bez duše, sve je to vrijedno najvećega prezira.

Brijač, koji je za vrijeme govora slušao, i dalje povlačio hladno gvoždje po Marcelovoj glavi, nasmijao se prezirno kad je Eugen zašutio. Brbljav kao svraka ili kao papagaj što je zapravo i bio, kad se radilo o zlim stvarima, ćutaljiv i lakoničan kao Spartanac kad se radilo o njegovim stvarima,

on je prihvatio oprezni običaj, da pusti uvijek govoriti svoje mušterije prije nego što uplete svoju riječ u konverzaciju. Indignacija koju je Eugen tako snažno izražavao, navela ga, da prekine ćutanje.

— Strogi ste, gospodine, — reče on smijući se. — Imam čast češljati gospodjicu Mimi i držim, da je vanredna osoba.

— Da, — reče Eugen, — vanredna kad se radi o jelu i pušenju.

— Moguće, — nastavi brijač, — ne velim da nije. Mlade se djevojke smiju, pjevaju, puše, ali ih ima koje imaju i srca.

— Kuda to vodi, oče Cadedis? — pitaše Marcel. — Objasnite se jasno, bez toliko okolišanja.

— Hoću da kažem, — odvrati brijač, pokazujući prostor iza radnje, — da tamo ima jedna anala haljina od crne svile, obješena na klin, koju gospoda bez sumnje poznaju ako poznaju vlasnicu, jer ona nema komplicirane garderobe. Jutros rano mi je gospodjica Mimi poslala ovu haljinu; i ja mislim, ako nije pritekla u pomoć maloj Rougetti, da sama nije u dobru.

— Eto što je zanimljivo, — reče Marcel, ustajući i idući u prostorije iza radnje, bez obzira na siromašnu ženu u škotskim kockama. — Pjesma o Mimi je lagala, jer je dala u zalog svoju haljinu? Ali, u čem vragu će praviti posjete? Zar ne će danas izlaziti?

Eugen je slijedio svoga prijatelja.

Brijač ih nije varao: u jednom prašnom uglu, medju ostalim stvarima visila je skromno i tužno jedina haljina gospodjice Pinson.

— Tako je, — reče Marcel; — priznajem, ovu

sam haljinu vidio novu prije osamnaest mjeseci. To je kućna haljina, amazonka i paradna uniforma gospodjice Mimi. Na lijevom rukavu mora imati mrlju veliku kao komad od pet sousa od šampanjca. Koliko ste na to uzajmili, oče Cadedis? jer mislim da ova haljina nije prodana već se nalazi u ovom boudoiru kao zalog.

— Posudio sam četiri franka, — odgovori brijač, — i uvjeravam vas, gospodine, da je to čisto milosrdje. Svakoj bi drugoj dao samo dva franka; jer komad je vražje zreo, vidi se kroz njega, to je laterna magica. Ali ja znam, da će mi gospodjica Mimi platiti; ona je dobra za četiri franka.

— Jadna Mimi! — opet će Marcel. — Založio bih odmah kapu, da je ona posudila ovu svotu samo da je pošalje Rougetti.

— Ili da plati kakav dug, — reče Eugen.

— Ne, — reče Marcel, — ja poznam Mimi; znam da nije sposobna da se svuče za jednog vjerovnika.

— I to je moguće, — reče brijač. — Poznao sam gospodjicu Mimi u drugoj poziciji; imala je onda samo mnogo dugova. Dnevno su joj dolazili da uzmu ono što je imala i konačno se sve svršilo time, da su joj uzeli sve pokućtvo osim njenog kreveta, jer su ta gospoda sigurno znala, da se dužniku ne uzima i krevet. U ono doba gospodjica je Mimi imala četiri haljine. Ona ih je oblačila sve četiri jednu na drugu i spavala je s njima da joj ih ne zaplijene; zato bi me iznenadilo da je, imajući samo jednu haljinu, založila i ovu da nekoga isplati.

— Jadna Mimi! ponavljaše Marcel. Ali, kako to čini? Zar je prevarila svoje prijateljice? Zar ima

još jednu nepoznatu haljinu? Možda je bolestna zbog toga što se je prenajela kolača i ako je doista u krevetu, nema potrebe da se obuče. Bilo što mu drago, oče Cadedis, žao mi je ove haljine s rukavima koji vise kao da mole milost; ajde, ubrojite 4 franka u 35 livri koje ste mi posudili, a haljinu mi uvijte u nešto, da ju odnesem djevojci. E, dobro, Eugene, što veli na to tvoje kršćansko milosrdje?

— Da ti imaš pravo, odgovori Eugen, govoriti i raditi kako ti to činiš, ali da ni ja nijesam na pogrješnom putu; kladim se, ako hoćeš.

— Neka bude, reče Marcel, kladimo se za cigaru kao članovi Jockey kluba. Ti nemaš ovdje više posla. Ja imam 31 franak, mi smo bogati. Hajdemo odmah gospodjici Pinson; htio bih da ju vidim.

Stavi haljinu pod ruku i obojica izadju iz radnje.

VII.

— Gospodjica je otišla na misu, odgovori vratarica studentima, kad su došli gospodjici Pinson.

— K misi! reče Eugen iznenadjen.

— K misi! ponovi Marcel. To nije moguće, ona nije izašla. Pustite nas da udjemo, mi smo stari prijatelji.

— Uvjeravam vas, gospodine, odgovori vratarica, da je izašla da ide u crkvu prije tri četvrt sata.

— U koju je crkvu otišla?

— U Saint - Sulpice, kao obično; tamo ide svakog jutra.

— Da, da, znam da moli Boga, ali mi se čini bizarnim, da je danas izašla.

— Evo je, vraća se, gospodine; Silazi u ulicu; i sami je vidite.

Mademoiselle Pinson, izlazeći iz crkve, vraćala se doista kući. Čim ju je Marcel opazio, poletio je prema njoj, da izbliza vidi njenu toaletu. Ona je imala, mjesto haljine, donju suknju od tamne pamučne tkanine, na pol pokrite zavjesom od vunene tkanine od koje je bio učinjen šal. Iz tog smiješnog odijela, koje, uostalom, nije izazivalo pažnje zbog tamne boje, pojavljivala se njezina graciozna glava, pokrita bijelom kapom i njene male noge iz visokih cipela. U svoj zastor je bila uvijena s toliko umjetnosti i opreza, da je doista izgledao kao neki stari šal i obrub se nije vidio. Jednom riječi, ona je našla mogućnosti da i u tim dronjcima bude dopadljiva i da dokaže još jednom više, da je lijepa žena uvijek lijepa.

— Kako vam se svidjam? reče ona mladićima nadignuvši malo zavjesu i puštajući da se vidi njen fini struk stegnut u korsaž.

— Vi ste čarobni, reče Marcel. Boga mi, nisam mogao vjerovati da bi čovjek mogao tako veselo izgledati u šalu od prozora.

— Doista? ponovno će gospodjica Pinson; ipak izgledam kao paket.

— Paket ruža, odgovori Marcel. Sada gotovo žalim što sam vam donio haljinu.

— Moju haljinu? Gdje ste ju našli?

— Sigurno tamo gdje je bila.

— I vi ste ju izvukli iz ropstva?

— E, bože moj, platio sam otkupninu. Ljutite li se zbog ove smjelosti?

— Ne, jer ću se revanširati. Vrlo mi je drago što vidim svoju haljinu, jer, da vam pravo kažem, nas dvije već dugo vremena živimo zajedno, pa sam se na nju priučila.

Govoreći tako gospojica Pinson je polako prešla pet katova, koji su vodili do sobice u koju s djevojkom udjoše dva prijatelja.

— Ja vam mogu, ponovno će Marcel, vratiti haljinu samo pod jednim uslovom.

— Ajde! reče grizeta. Sigurno opet kakova glupost! Uslovi? ne ću ih.

— Kladio sam se, reče Marcel; treba da nam iskreno kažete zašto je ova haljina bila založena.

— Dozvolite mi, da ju najprije obučem, a onda ću vam reći zašto. Ali vas upozorujem, ako ne ćete antišambrirati u mom ormaru ili vani dok se oblačim, da si kao Agamemnon pokrijete lice.

— Nemojte tako, reče Marcel; mi smo pošteniji nego što vi mislite i ja ne ću pokušati ni jednim okom da vas vidim.

— Čekajte, ponovno će gospodjica Pinson; ja vjerujem, ali narodna mudrost veli, da dva opreza vrijede više od jednoga.

U isto vrijeme skine ona svoju zavjesu i njome pokrije glave prijatelja, tako da nisu mogli ništa vidjeti.

— Ne mičite se, reče im; to je gotovo za tren.

— Pazite se, reče Marcel; ako na zavjesi imade kakova rupica, ja ni za što ne odgovaram. Vi se ne zadovoljavate s našom poštenom riječi, dakle nismo više njome vezani.

— Na svu sreću je i moja haljina vezana, reče gospodjica Pinson; i moj struk takodjer, doda ona

smijući se i bacajući zavjesu na zemlju. Jadna moja haljina! Čini mi se da je posve nova. Uživam što se osjećam u njoj.

— A vaša tajna? Hoćete li nam je sada reći? Ajde, budite iskreni, mi nismo brbljavci. Kako je mogla jedna mlada djevojka kao što ste vi, pametna, uredna, krjeposna i skromna, najednom svu svoju garderobu objesiti na jedan klin?

— Zašto? . . . . Zašto? . . . . odgovori gospodjica Pinson, kao da oklijeva, a onda uzme mladiće za ruke i reče im gurajući ih na vrata: Podjite sa mnom, vidjeti će te.

Kako je Marcel očekivao, ona ih je povela u ulicu de l'Eperon.

VIII.

Marcel je dobio okladu. Četiri franka i komad kolača bijahu na Rougettinome stolu s ostacima Eugenovog pileta.

Bijednoj je bolesnici bilo malo bolje, ali je još uvijek ležala; i ma kako bila velika njena blagodat prema nepoznatome dobročinitelju, ona je poručila gospodi po svojoj prijateljici, da nije u stanju da ih dočeka i da joj za to oproste.

— Kako je dobro prepoznajem! — reče Marcel; — da baš umire na slami u svojoj mansardi ona bi se prema svome vrču igrala vojvotkinje.

Dva prijatelja, makar i protiv volje, bijahu prisiljeni da se vrate kući kako su i došli, pa su se usput smijali ovom ponosu i diskreciji tako čudno nastanjenima u jednoj mansardi.

Nakon što su bili na predavanjima u medicinskom fakultetu oni su zajednički objedovali i

uveče šetahu na boulevard Italien. Tu, pušeći cigaru koju je ujutro dobio:

— Sa ovime, — govoraše Marcel, — nisi li prisiljen da priznaš da imam pravo voliti i štovati ova bijedna stvorenja? Promatrajmo zdravim pogledom stvari s filozofskog gledišta. Ova mala Mimi koju si ti ovoliko ogovarao, dajući svoju haljinu u zalog, čini, zar ne, pohvalnije i vrijednije, pa možda i kršćanskije djelo od dobroga kralja Roberta koji je dozvolio prosjaku da odreže kićanku sa njegovoga plašta? Dobri kralj Robert imadjaše sigurno mnogo plašteva; on je bio za stolom kad mu se približio prosjak — veli priča — pužući i kad je odrezao škarama kićanku s odjeće svoga kralja. Gospodja kraljica je, istina, mislila da je stvar zla, ali kralj je velikodušno oprostio prosjaku; ali, on je možda dobro objedovao. Vidiš li, kakva je udaljenost izmedju njega i Mimi! Kad je Mimi doznala za Rougettinu nezgodu sigurno je bila na tašte. Budi uvjeren, da je komadić kolača kog je od mene odnijela bio u prvome redu za nju samu. A šta ona radi? Mjesto da doručkuje ide k misi i u tome se opet pokazuje barem ravna kralju Robertu, koji bijaše vrlo nabožan, priznajem, ali koji je gubio vrijeme pjevajući u crkvi, dok su Normani činili svakojake vragolije. Kralj Robert daje svoju kićanku ali mu ostaje plašt. Mimi šalje svoju cijelu haljinu ocu Cadedisu, što je neuporedivo djelo jer je Mimi žena, mlada, lijepa, koketna i siromašna; i upamti dobro da joj je ova haljina potrebna da može kao obično ići u radnju služiti svoj svagdašnji hljeb. Ne samo da si uskraćuje komadić kolača nego tako ostaje bez objeda. Primjetimo još, da ni u kojem slučaju otac Cadedis ne izgleda

kao prosjak i da ne puže pod stolom. Kralj Robert odričući se kićanke ne čini velike žrtve jer ju već unapred nalazi odsječenu i trebalo bi znati, da li je bila uopće presječena tako da bi se opet mogla natrag prišiti; a Mimi je po vlastitoj volji skinula sa sebe haljinu vrijedniju i korisniju od varavog sjaja svih pariskih gumbara. Ona izlazi obučena u zavjesu; ali budi uvjeren da će takva ići samo u crkvu. Radije bi si dala odsjeći ruku nego da se pokaže ovakova u Luxembourgu ili u Tuileriama; ona se usudjuje pokazati Bogu, jer je vrijeme kad moli svakoga dana. Vjeruj mi dragi Eugene, u činjenici, da je u svojoj zavjesi prošla ulicama Tournom i Petit-Lion je trgom Saint-Michel gdje je svi poznaju, ima više hrabrosti, poniženja i prave religije nego u svim himnama dobroga kralja Roberta, o kome govore ipak svi od velikoga Bossueta do Anquetila, dok će Mimi umrijeti nepoznata u svom petom katu, izmedju lončića za cvijeće i ivice.

— Tim bolje za nju, — reče Eugen.

— Kad bih sada htio da nastavim usporedjivati, — reče Marcel, — mogao bih povući paralelu izmedju Muciusa Scaevola i Rougette. Misliš li ti doista, da je jednom Rimljaninu iz vremena Tarkvina teže držati pet minuta ruku nad vatrom nego savremenoj grizeti ostati dvadeset i četiri sata bez hrane? Ni prvi ni druga nisu vikali, ali ispituj razloge. Mucius je u logoru pred jednim etruškim kraljem kog je htio umoriti; jadno je promašio udarac pa je pao žandarima u ruke. Što on smišlja? Junačko djelo. Da bi mu se divili prije nego što ga budu vješali, on je očadjavio ruku ugarkom (jer ništa ne dokazuje, da je žeravica

bila jako vruća i da je šaka izgorila). Na ovo mu je Porsena, iznenadjen ovom fanfaronadom, oprostio, te ga poslao kući. Moglo bi se kladiti da je Porsena, sposoban za ovakav oproštaj, imao dobro lice i da je Scaevola mislio, da će, žrtvujući ruku spasiti glavu. Naprotiv, Rougetta m..no podnosi najstrašniju, najgoriju muku glada; nitko je ne promatra. Ona je sama na tavanu i njoj nema da se dive ni Porsena, to će reći barun, ni Rimljani odnosno susjedi, pa ni žeravica, jer je njena peć ugašena, a nema ni Etrušana — vjerovnika. Pa zašto ona pati a da se ne žali? Prvo, radi taštine, to je jasno, ali Mucius je u istom slučaju; zatim zbog veličine duše i u tom je njena slava; jer, ona šuti iza svojih vrata samo zato, da njeni prijatelji ne doznaju, da ona umire, da ne bi osjećali saučešće prema njenoj hrabrosti, da njena prijateljica, za koju zna da je dobra i odana, ne bi bila prisiljena, kao što je i učinila, da joj dade svoju haljinu i svoj kolač. Mucius bi na njenom mjestu tobože šuteći umirao, ali to bi se dešavalo na jednom raskršću ili na vratima Flicoteauxa. Njegov mučaljivi i uzvišeni ponos bio bi samo delikatan način da od prolaznika zatraži čašu vina i komad kruha. Istina, Rougetta je od baruna tražila zlatnik, što uporedjujem s Porsenom. Ali, ne vidiš li ti, da taj barun mora Rougetti dugovati neke lične obveze? Ovo jasno iskače pred oči. Kako si ti, uostalom, mudro primijetio, možda se barun nalazi na ladanju i Rougetta je izgubljena. Nemoj misliti, da mi ovdje možeš odgovoriti uzaludnom primjedbom, naime, da žene ne znaju što čine i da jure u opasnost kao mačke na žlijeb. Rougetta zna što je smrt; ona je to vidjela izbliza

na jenskome mostu jer se već jednom bacila u rijeku i ja sam je pitao, da li se mučila. Rekla mi je, da nije, da nije ništa osjećala osim u času kad su je izvukli, jer su je ladjari vukli za noge, pa su joj, kako ona veli, strugali glavom po ladji.

— Dosta, — reče Eugen, — poštedi me od ovih užasnih šala. Odgovori mi ozbiljno: vjeruješ li da tako strašna iskušenja, tolikoput ponovljena, mogu konačno uroditi kakvim plodom? Ove bijedne djevojke, prepuštene same sebi, bez pomoći, bez savjeta, zar one imaju smisla za iskustvo? Postoji demon koji ih vazda vuče u nesreću i ludost, ili zar se one mogu uz toliko ekstravagancije povratiti na dobar put? Evo jedne koja moli Boga, veliš ti; ona ide u crkvu, ispunjava svoje dužnosti, živi pošteno od svoga rada; izgleda da je njene drugarice štuju... i vi se vragoljani s njom ne ophodite leženo kao obično. Evo druge koja neprestano pada iz rasipnosti u bijedu, iz obilja u strahote glada. Zaista, ona se dugo mora sjećati groznih lekcija koje prima. Vjeruješ li ti, da se s mudrim upozorenjima, uredjenim ponašanjem imalo mogu pomoći ovakove žene, učiniti razboritima? Ako se to može, reci mi; daje nam se jedna prilika. Podjimo sada bijednoj Rougetti; ona je bez sumnje još uvijek bolesna i njena se prijateljica nalazi kraj nje. Hoću da pokušam, da ih izvedem na pravi put, da im iskreno govorim; ne ću im ni prodičiti ni prigovarati. Pristupit ću onome krevetu, uzeti im ruke i reći im..

U tome su času prijatelji prolazili ispred kavane Tortoni. Na svijetlu lustera orisivala se kraj prozora silhouetta dviju žena, koje su jele sladoled. Jedna je mahala maramicom, a druga se nasmijala.

— Do djavola! — reče Marcel, — ako im želiš govoriti, ne trebamo ići daleko, jer su one ovdje. Poznam Mimi po njenoj haljini a Rougettu po bijeloj perjanici, uvijek na putu sladokusnosti. Izgleda, da je gospodin barun dobro udesio stvari.

BIJELI KOS

I.

Kako je slavno, ali kako je i teško na ovome svijetu biti izvanredni kos! Ja nisam ptica iz priče, i gospodin me je Buffon opisao. Ali, avaj! Dao Bog da budem posve nemoguć!

Otac mi i majka bijahu dobri ljudi koji su živili mnogo godina na dnu jednog starog i povučenog vrta u Marais. Bijaše to uzoriti brak. Dok mi je majka u jednom gustom grmu sjedala tri put godišnje na jajima i tako radjala mlade sve drijemajući s nekom patriarhalnom religijom, moj otac, još čist i nestašan unatoč starosti, čeprkao je oko nje po cijele dane donoseći joj insekte koje je delikatno dohvaćao za kraj repa da ih ne bi ogadio svojoj ženi, a kad bi pala noć, on bi ju, ako je bilo lijepo, zabavljao pjesmom koja bi obradovala sve susjede.

Nikada svadje, nikada ni najmanji oblačak nije poremetio ovu slatku vezu.

Jedva što sam došao na svijet, moj je otac prviput u svome životu počeo pokazivati zlovolju. Ma da sam još bio sumnjivo siv, on na meni nije prepoznavao ni boju ni držanje svog brojnog potomstva.

— Evo gadnog djeteta, — govoraše on gledajući me višeput poprijeko; — sigurno se ovaj deran ide valjati u smeće i blato jer je uvijek tako ružan i smradan.

— E, bože moj, prijatelju, — odgovaraše majka, vazda šćućurena u jednoj staroj zdjelici od koje je učinila svoje gnijezdo, — ne vidite li vi da mu to dolazi od mladosti? Zar vi u svojoj mladosti niste bili draženi ljenivac? Pustite neka odraste naš kosić pa ćete vidjeti, kako će biti lijep; spada medju najbolje koje sam izlegla.

Braneći me tako majka se nije varala; vidjela je da raste moje fatalno perje, koje je izgledalo monstruozno; ali je ona činila kao sve majke, koje vole djecu već zato što ih je priroda zlostavila, kao da je pogreška bila na njoj i kao da unapred odbija nepravdu sudbine, koja će ih udariti.

Kad je došlo vrijeme mog prvog linjanja otac je postao zamišljen i pažljivo me promatrao. Dok mi je perje opadalo postupao je sa mnom dosta lijepo, pa mi je, što više, dao i kašice vidjevši me kako cvokoćem gol u jednom uglu; ali čim su se moja ukočena krioca počela pokrivati paperjem, na svako bijelo pero koje je vidio izrasti, on se tako žestio, da sam se bojao, da će me operušati za sav moj život. Avaj! Nisam imao ogledala; nije mi bio poznat uzrok ovog bijesa, pa sam se pitao zašto se je najbolji od otaca prema meni pokazivao tako nečovječan.

Jednoga dana, kad mi je sunce i moje perje, usprkos svemu, razdragalo srce, kako sam lijetao po jednoj aleji, počeo sam, na moju nesreću, pjevati. Moj otac, čim je čuo prvu notu, skočio je u zrak kao iskra.

— Što to čujem? — poviče on; — zar tako fućka kos? Zar tako fućka? Zar to znači fućkati?

I sletivši do moje majke reče sa strašnom drskošću:

— Nesretnice! Tko je snio jaje u tvom gnijezdu?

Na ove riječi uvrijedjena majka poleti iz zdjelice pri čem si je ozlijedila jednu nogu; htjede govoriti, ali su je grcaji gušili; pala je na zemlju na pol onesviještena. Vidio sam da je skoro izdahnula; uplašen i drščući od straha bacim se na koljena pred mog oca.

— Oče moj! — rekoh mu, — ako ne fućkam dobro i ako sam loše obučen, neka ne bude zbog toga kažnjena moja majka. Zar je njena krivnja ako mi je priroda oduzela glas sličan vašemu? Zar je njena pogreška ,što nemam vašeg žutog kljuna i vaše crne odjeće »a la française« koja vam daje izgled crkvenog tutora koji guta omletu? Ako je nebo od mene učinilo monstra i ako zbog toga netko mora ispaštati, neka budem ja taj nesretnik!

— Ne radi se o tome, — reče otac; — što znači glupi način na koji si počeo fućkati — protiv svih običaja i svih pravila?

— Avaj! gospodine, — odgovorim ponizno, — fućkao sam kako sam mogao, osjećajući se radostan što je lijepo i što sam se prejeo muha.

— U mojoj se obitelji tako ne fućka, — opet će otac izvan sebe. Mi već vjekovima fućkamo od oca na sina i kad se ja u noći oglasim, upamti da ovdje ima jedan stari gospodin i na tavanu neka griseta, koji otvaraju prozore da me čuju. Zar nije dosta što pred sobom imam ove glupe boje tvoga perja, koje podsjećaju na vašarskog komedijaša, namazanog brašnom? Da ne spadam

medju najmiroljubivije kosove već bi te stoput ogolio kao kakvo pile spremno da se natakne na ražanj.

— E, pa dobro, povikah, revoltiran nepravdom moga oca, ako je tako, gospodine, ja ću se maknuti ispred vas, osloboditi ću vaše poglede ovog nesretnog bijelog repa, za kog me navlačite cijeli dan. Otputovati ću, gospodine, pobjeći i dosta ostale djece tješiti će vašu starost, pošto moja majka radja triput godišnje; otići ću daleko od vas da sakrijem svoju bijedu i možda ću, dodao sam ridajući, naći u susjednoj bašti ili u žlijebu nekoliko cvrća ili pauka da održim svoj tužni život.

— Kako hoćeš, — odgovori moj otac — ne htijući se raznježiti mojim govorom; neka te više ne vidim! Ti nisi moj sin; ti nisi kos.

— A što sam onda, gospodine?

— Ne znam, ali ti nisi kos.

Poslije tih strašnih riječi moj se otac udalio lakim korakom. Majka mi se tužno pridigla i šepajući otišla da dalje plače u svojoj zdjelici. Zbunjen i očajan ja sam najboljim mojim lijetom otišao, kako sam najavio, da sjednem na žlijeb jedne susjedne kuće.

II.

Otac je bio tako nečovječan da me je nekoliko dana ostavio u tako očajnoj situaciji. Unatoč svoje naglosti on je imao dobro srce i prema pogledima koje mi je bacao, vidio sam, da bi mi htio oprostiti i opet me pozvati; majka je nepre-

stano dizala prema meni oči pune nježnosti i pokušala je više puta da me zove svojim malim bojažljivim kricima; ali moje strašno perje ulijevalo im je, uprkos njih samih, gadjenje i užas za koje sam vidio da im nema lijeka.

»Ja nisam kos!« — opetovao sam si; i doista, čisteći se u jutro i ogledajući se u vodi žlijeba, opazio sam vrlo jasno da sam bio malo sličan svojoj obitelji. »O, nebo, opetovao sam, reci mi što sam!«

Jedne izvjesne noći, kad je kiša padala kao iz kabla a ja sam se uspavljivao izmučen gladju i očajem, opazio sam, kao je kraj mene sjela jedna ptica, blijedja i mršavija od mene. Bila je po prilici moje boje kako sam to mogao prosuditi kroz kišu koja je pljuštila; jedva je na tijelu imala toliko perja da bi njime obukla vrapca, a bila je velika kao i ja. Na prvi mi se pogled učini bijednom pticom. Ali je, unatoč oluje koja je udarala po njenom čelu, zadržala ponosno držanje koje ju je resilo. Ja sam se skromno poklonio s mnogo strahopočitanja na što mi je ona odgovorila udarom kljuna, od kog sam skoro pao iz žlijeba. Vidjevši da se grebem iza uha i da se povlačim bez odgovora u njenome jeziku, ona me upita:

— Tko si? — glasom tako promuklim kao što joj je lubanja bila ćelava.

— Avaj! veleučeni, odgovorim (bojeći se drugog udara kljunom) ja o tom ne znam ništa. Mislio sam da sam kos, ali su me uvjeriti da to nisam.

Neobičnost moga odgovora i izgled iskreno-

sti zainteresiraše ju. Približila mi se i dala si pričati moju historiju. Pričao sam je sa svom tugom i skromnošću, koja je pristajala mojoj poziciji i užasnom, ružnom vremenu.

— Da si grivnjaš kao i ja, reče mi pošto me sasluša, budalaštine koje te bole ne bi te ni časka uznemirivale. Mi putujemo, u tome je naš život, i mi imamo naše ljubavi, ali ja ne znam tko mi je otac. Sjeći zrak, prolaziti visinom, vidjeti pod nogama brda i planine, udisati azur neba a ne isparivanja zemlje, juriti kao strjelica na odredjen cilj koji nam se može izmaći, eto naše radosti i našeg života. U jednome danu ja prevalim veći put nego čovjek u deset.

— Na moju riječ, gospodine, rekoh malo ohrabren, vi ste ptica selica.

— To je opet jedna stvar za koju se ne brinem, ponovno će; nemam zemlje, poznam samo tri stvari: putovanja, moju ženu i moje mališane. Gdje mi je žena, tu mi je domovina.

— Ali, što imate to oko vrata? Kao neki zgužvani papir.

— To su važni papiri, odgovori ptica; idem u Bruxelles i nosim slavnom bankiru * * * jednu novost, koja će sniziti rentu za franak i sedamdesetosam centima.

— Pravedni Bože, povikah, vaš život je lijep, a Bruxelles je, siguran sam, grad, kog je vrijedno vidjeti. Ne biste li me mogli sobom povesti? Pošto nisam kos, možda sam golub listonoša.

— Da si to, bio bi mi vratio onaj udarac kljunom kog sam ti čas prije dao.

— E, dobro, gospodine, vratit ću vam ga; ne svadjajmo se zbog tako sitne stvari: Evo jutra, a

i bura se utišava. Dozvolite mi, molim vas, da vas slijedim. Izgubljen sam, nemam ništa na svijetu — ako me odbijete, ostaje mi samo da se utopim u ovome žlijebu.

— Pa dobro, ajdemo! Slijedi me ako možeš.

Bacio sam posljednji pogled na vrt u kome spavaše majka. Suza je kapnula s moga oka; vjetar i kiša ju odnesoše. Raširio sam krila i poletio.

III.

Krila mi još nisu bila jaka. Dok je moj vodja jurio kao strijela, ja sam se zaduhavao kraj njega; kroz neko sam se vrijeme dobro držao, ali doskora me obuzela neka slabost, da sam mislio propasti.

— Ima li još mnogo letiti? — pitao sam slabim glasom.

— Nema, odgovori mi vodja, mi smo u Bourgetu; još nam ostaje šezdeset milja.

Pokušao sam da povratim hrabrost, nisam htio izgledati kao pokisla kokoš, pa sam letio još četvrt sata, ali, to me slomilo.

— Gospodine, mucao sam opet, ne bismo li se mogli zaustaviti na časak? Strašno sam žedan i sjedajući na stablo...

— Odi do djavola! Ti si pravi kos! — odgovori mi bijesan grivnjaš.

I da se nije udostojao okrenuti glave nastavi svoje putovanje, a ja sam, prenerażen i obnevidio pao u klasje.

Ne znam kako sam dugo bio onesviješten. Kad sam došao k sebi najprije mi je došla u pa-

met golubova rečenica: »Ti si pravi kos«. — O, dragi moji roditelji, mišljah, vi ste se, dakle, prevarili. Vratiti ću vam se; priznati ćete me za istinskoga i legitimnoga sina, pa ćete mi vratiti moje mjesto u onoj hrpi lišća koja se nalazi pod zdjelicom moje majke.

Pokušam se dići; ali umor od puta i bol koju sam osjećao od pada oduzeše mi sva uda. Jedva što sam se pridigao na noge slabost me obuzme i ja se srušim na jednu stranu.

Užasna misao o smrti već se pojavila u mojoj glavi, kad, kroz različak i divlji mak vidjeh kako mi se približuju na vrhu nogu, dvije dražesne osobe. Jedna bijaše mala svraka, jako šarena i vanredno koketna, a druga grlica ružine boje. Grlica se zaustavila na nekoliko koračaja udaljenosti s izgledom sramežljivosti i saučešća za moju nesreću; ali, svraka se skačući približila na najugodniji način.

— E, dobri bože! jadno dijete, što radite tu? — pitala me ona nestašnim i srebrnim glasom.

— Avaj! gospodjo markizo, — odgovorim (ona je to morala biti) — ja sam siromah putnik kog je postiljon ostavio na putu, pa umirem od gladi.

— Blažena Djevice! Što mi velite? — odgovori ona.

I odmah je počela lijetati tu i tamo na grmlje koje nas je opkoljavalo, donoseći mi bobice i voća, od čeg je kraj mene učinila gomilicu sve nastavljajući svojim ispitivanjem.

— Ali tko ste i odakle dolazite? Vaša je avantura upravo nevjerovatna. Kud ste išli? Putovati sam, tako mlad, ta vi izlazite iz prvog li-

njanja! Što rade vaši roditelji? Gdje su? Kako su vas pustili ići na put u takvome stanju? Od toga se čovjeku diže perje na glavi!

Dok je ona tako govorila ja sam se malo pridigao i jeo s velikim apetitom. Grlica je ostala nepomična gledajući me vazda sažalnim okom. Ipak je primjetila, da sam okretao čeznutljivo glavu, pa je shvatila, da sam žedan. Od kiše, koja je padala, zaostala je kap na mokrici; ona ju je pljašljivo uzela u kljun i donijela ju posve svježu. Da nisam bio tako bolestan, sigurno si jedna tako povučena osoba ne bi dozvolila sličan korak.

Onda još nisam znao što je ljubav ali mi je srce snažno kucalo. Podijeljen izmedju dva različita osjećaja, ja sam bio prožet neizrecivim čarom. Moja hljebarica bijaše tako vesela a moj peharnik tako ekspanzivan i nježan, da sam poželio tako objedovati cijeloga vijeka. Na nesreću sve ima svoj kraj, pa i apetit onoga koji se oporavlja. Poslije svršenoga jela, kad su mi se sile povratile, zadovoljio sam ljubopitljivost male svrake pričajući joj moje nesreće s toliko iskrenosti kao prošle večeri pred golubom. Svraka me slušala s najvećom pažnjom, a grlica mi je dala dražesne znakove svoje duboke osjećajnosti. Ali, kad sam trebao dirnuti glavnu točku koja je uzrokovala moju bol ,moje nepoznavanje samoga sebe:

— Šalite se? — poviče svraka; — vi, kos! Vi, golub! Ali! Vi ste svraka moje drago dijete i vrlo pristala svraka, — doda ona udarajući me nježno krilom kao lepezom.

— Ali, gospodjo markizo, — odgovorih, — čini mi se, da sam za svraku jedne boje, nemojte zbog toga...

— Ruska svraka, dragi moj, vi ste ruska svraka! Zar ne znate da su bijele? Jadni dječače, kako ste naivan!

— Ali, gospodjo, — opet ću, — kako bih bio ruska svraka, kad sam rodjen u dnu Maraisa, u staroj razbitoj zdjelici?

— Ah, dobro dijete! Vi ste od invazije, dragi moj; zar mislite da ste sami? Povjerite mi se i pokorite, ja ću vas odmah odvesti i pokazati vam najljepše stvari na svijetu.

— Gdje to, gospodjo?

— U mojoj zelenoj palati, mili moj; vidjeti ćete kako se tamo živi. Da ste samo četvrt sata svraka, ne biste htjeli čuti govoriti o drugim stvarima. Ima nas tamo oko stotine, ali nismo od onih velikih seoskih svraka koje mole milostinju na putevima, već smo sve plemenite i iz dobrog društva, vitke i okretne, a nismo veće od šake. Svaka od nas ima samo sedam crnih znakova i pet bijelih; to je nepromjenljiva stvar i mi mrzimo ostali svijet. Vama manjkaju crni znaci, istina, ali ćete moći ući jer ste iz Rusije. Život se naš sastoji od dvije stvari: ogovaranja i lickanja. Od jutra do podne mi se udešavamo, a od podne do večeri brbljamo. Svaka od nas sjeda na stablo što je više i starije moguće; usred se šume diže orijaški hrast, na kom, avaj, nema stanovnika. Bio je to stan pokojnog kralja Svrake X. i tu idemo na poklone duboko uzdišući; ali, osim ove lake tuge, mi odlično provodimo vrijeme. Žene nam se prenemažu baš toliko koliko su nam muževi ljubomorni ali su nam strasti čiste i poštene, jer nam je srce plemenito kao što nam je govor slobodan i veseo. Ponos naš nema granica, pa

ako nam slučajno dodje kakva kreštalica ili drugi koji gad, mi ga nemilosrdno operušamo. Ali, zato nismo manje najbolji ljudi na svijetu i vrapci, sjenice i češljugari koji žive u našim dolinama, nalaze nas uvijek spremnima, da ih pomognemo, hranimo i branimo. Nigdje se više ne brblja nego kod nas, ali se nigdje ne govori manje zla. Ima u nas i starih pobožnih svraka koje po cijele dane mole očenaše, ali najvjetronjastija od naših ženki može, bez bojazni da će dobiti udarac kljunom, proći kraj najstrože udovice. Jednom riječi, mi živimo od radosti, časti, brbljanja, slave i trica.

— Ovo je vrlo lijepo, — odgovorim, — i ja bih, gospodjo, bio slabo naobražen, da se ne pokorim odredbama osobe kao što ste vi. Ali prije nego što imam čast da vas slijedim, dozvolite mi, da kažem riječ ovoj dobroj gospodjici. — Gospodjice, — nastavljao sam obraćajući se grlici, — govorite mi iskreno, zaklinjem vas; mislite li da sam doista ruska svraka?

Na ovo je pitanje grlica spustila glavu i postala blijedo crvena kao vrpca Lolotte.

— Ali, gospodine, ne znam da li mogu....

— O, nebo, govorite, gospodjice! Moja namjera ne sadrži ništa što bi vas moglo uvrijediti, naprotiv! Obadvije mi izgledate tako dražesne, da vam se ovdje zaklinjem, da ću ponuditi srce i capu onoj od vas koja će to htjeti, odmah čim ću doznati, jesam li svraka ili nešto drugo; jer, gledajući vas, — dodao sam govoreći nešto tiše mladoj osobi, — osjećam neznam što od grličice a to me neobično muči.

— Doista, — reče grlica pocrvenivši još više, — ne znam da li je to refleks sunca koji na vas

pada kroz divlji mak, ali vaše mi perje izgleda kao da je malo...

Ona se nije usudila produžiti.

— O, zbunjenosti! — povikah, — kako da znam čega se imam držati! Kako da dam srce jednoj od vas kad je tako grozno mučeno? Sokrate, kako si nam dao divan, ali težak recept kad si rekao: »Poznaj samoga sebe«.

Od dana kad je nesretna pjesma onako razljutila moga oca, nisam upotrebljavao glasa. U ovome času došla mi je misao, da se njime poslužim kao sredstvom za razabiranje istine. »Do djavola, — mislio sam, — kad me je gospodin otac poslije prvog kupleta izbacio kroz vrata, još će manje drugi kuplet imati na ove dame kakav učinak!« Počeo sam s dubokim naklonom, kao da tražim razumjevanje i blagi sud, a onda sam se dao na fućkanje, pa na cvrkutanje, na ćurlikanje i konačno sam pjevao kao španjolski mazgar u vjetru.

Kako sam pjevao, mala se svraka od mene udaljivala kao iznenadjena, osupnuta, a ti su osjećaji prešli na osjećaj užasa praćen strašnom dosadom. Ona je oko mene opisivala krugove kao mačka oko slanine na koju se opekla, ali bi je ipak htjela kušati. Vidjevši efekat mog pokusa i htijući ići do kraja, što je ona bila nestrpljivija, ja sam sve zvonkije pjevao. Ona se je dvadesetpet minuta opirala mojim zvučnim naporima; konačno više nije mogla izdržati, pa se digla i odletila s velikim šumom u svoju zelenu palatu. Što se tiče grlice, ona se je odmah ispočetka duboko uspavala.

— Divan učinak harmonije! — mislio sam. O,

Marais! O majčinska zdjelice! Više nego ikad ja ću vam se vratiti.

U času kad sam se spremio na odlazak, grlica otvori oči.

— Zbogom, — reče ona, — uljudni i dosadni stranče! Zovem se Gourouli; sjeti se mene!

— Lijepa Gourouli — odgovorim — vi ste dobra, sladjahna i čarobna; za vas bih htio živjeti i umrijeti. Ali vi ste ružine boje; toliko sreće nije za mene stvoreno!

IV.

Tužan učinak moje pjesme rastužio me. »Avaj! glazbo, avaj! poezijo — opetovao sam si na povratku u Pariz — kako ima malo srdaca, koja vas razumiju.«

Razmišljavajući tako trknuo sam glavom u glavu jedne ptice koja je letila u protivnome smjeru. Udar je bio tako jak i nepredvidjen, da smo oboje pali na krošnju drveta, koje se na svu sreću tu nalazilo. Nakon što smo se malo osvijestili, gledao sam došljaka misleći, da ćemo se svadjati. Na čudo sam vidio da je bijel. Imao je, da pravo kažem, glavu nešto veću od moje, a na čelu vrst perjanice, koja je tom došljaku davala junačko-šaljivi izgled. Osim toga digao je rep visoko u zrak, veledušno; uostalom, nikako nije izgledao raspoložen za borbu. Prišli smo si vrlo uljudno, poslije čega počesmo razgovarati. Uzeo sam slobodu da ga pitam za ime i domovinu.

— Čudim se, — reče on, — da me ne poznate. Zar niste od naših?

— Zaista, gospodine, — odgovorim, — ne znam od kojih sam. Svi me pitaju i govore mi isto; to je kao za okladu.

— Vi se želite smijati, — odvrati on; — vaše vam perje dobro pristaje, a da u vama ne bih prepoznao sabrata. Vi, bez sumnje, pripadate čuvenoj rasi koja se latinski zove cacuata, učenim jezikom kakatoes, a vulgarno cacatois.

— Možda je to moguće, gospodine, i to bi za me bila čast. Smatrajte me takvim, ali mi recite, s kim imam slavu govoriti.

— Ja sam, — odgovori neznanac, — veliki pjesnik Kacatogan. Mnogo sam putovao kopnom i morem. Imao sam teških putovanja. Ne pjevam ja od jučer. Muza mi je imala nezgoda. Ćurlikao sam pod Louisom XVI., gospodine, vikao za republiku, otmjeno sam pjevao carstvo, diskretno slavio restauraciju, pa sam se u ovo zadnje doba s naporom podvrgao i zahtjevima ovoga bezumnoga vijeka. Lansirao sam u svijet pikantne ditirambe, pobožne elegije, zamršene romane, napudrane vaudeville, ćelave tragedije. Jednom riječju, mogu se pohvaliti, da sam hramu Muza dodao koji galantni vijenac, koje tamno krunište i umjetne arabeske. Što ćete, ostario sam. Ali ja i sada rimujem mlado i kakvog me vidite, gospodine, snivao sam o jednoj poemi s jednim pjevanjem koja bi imala šest stranica baš u času kad ste me udarili u čelo. Uostalom, ako vam za nešto mogu biti dobar, stojim vam na raspoloženju.

— Zaista, gospodine, vi to možete, — odgovorio sam, — jer me u ovome času vidite u velikoj pjesničkoj zabuni. Ne usudjujem se reći, da sam pjesnik, a najmanje da sam veliki pjesnik

kao vi, — dodao sam pozdravljajući, — ali sam od prirode dobio grlo koje me svrbi kad sam raspoložen ili kad sam tužan. Da vam istinu kažem, meni su pravila savršeno nepoznata.

— Ja sam ih zaboravio, — reče Kacatogan, — ne uznemirujte se zbog toga.

— Meni dolaze čudne stvari, — opet sam nastavio; moj glas ima sličan učinak na one koji ga slušaju kao glas nekog Jean de Nivella na... Znadete li, što hoću da kažem?

— Znam, — reče Kacatogan; — po sebi poznam taj čudni utisak. Uzroka mu ne znam, ali učinak je gadan.

— Pa dobro, gospodine; zar ne biste vi, koji mi izgledate Nestor poezije, znali, molim vas, lijek toj gorkoj neugodnosti?

— Ne, — reče Kacatogan, — što se mene tiče, ja ga nisam našao. Kad sam bio mlad mnogo sam se mučio s time jer su me vazda izviždali; ali, danas ja više ne mislim na to. Mislim, da odvratnost dolazi od toga, što publika čita drugo osim nas: to ju razonodjuje.

— Ja mislim kao i vi; ali, gospodine, vi ćete priznati, da je za jednu dobronamjernu osobu neugodno, da rastjerava ljude čim učini kakav pokret. Hoćete li mi učiniti tu uslugu, da me saslušate i da mi iskreno kažete svoj sud?

— Vrlo rado, — reče Kacatogan; — slušam.

Odmah sam se dao na pjevanje, pa sam imao zakovoljstvo da vidim da se Kacatogan nije dao u bijeg i da nije zaspao. Uporno me gledao i s vremena na vrijeme je kimnuo glavom u znak odobravanja, te je nešto laskavo mrmljao. Doskora sam opazio da me ne sluša, već da misli na

svoju poemu. Iskorišćujući čas kad sam udisao zrak on me prekine.

— Ipak sam našao ovu rimu! — reče on vrteći glavom; — to je šezdeset tisuća sedamsto četrnaesta što izlazi iz ovoga mozga! I usudjujuse reći, da sam ostario! Čitati ću to dobrim prijateljima, čitati ću im to, pa ćemo vidjeti što će mi reći.

Govoreći tako on je poletio i iščezao, kao da se više nije ni sjećao da me je sreo.

V.

Ostavši sam i razočaran, nisam imao ništa boljega da radim, već sam svom silom krila letio prema Parizu, da iskoristim ostali dio dana. Na nesreću nisam znao puta. Putovanje s golubom bilo je premalo ugodno da bi se točno sjećao puta; tako, mjesto da sam letio ravno, okrenuo sam lijevo na Bourget; pošto me zatekla noć, bio sam prisiljen da tražim odmorište u mortefontainskim šumama.

Kad sam stigao sve se spremalo na spavanje. Svrake i šojke, koje su, kako je poznato, najlošije spavačice svijeta, svadjahu se na sve strane.

U grmlju su vrabci živkali čeprkajući jedni po drugima. Na obali vode, ozbiljno su koracale dvije čaplje nabodene na svoje visoke štake u stavu meditacije, kao George Dandins, kad strpljivo čeka svoje žene. Ogromni gavrani, na pola uspavani, sjedali su teško na vrške najviših stabala, te su mrmljali svoje večernje molitve. Nešto niže, još su se naganjale zaljubljene sje-

nice u dubravi, a jedan čupavi žunac je tjerao svoju obitelj u duplju drveta. Falange neke vrsti vrabaca stizavale su na polje plešući u zraku kao oblaci dima, pa su se bacali na mala stabla, koja su jednostavno prekrili; zebe, sjenice i crvendači skupljahu se lako na isječenim granama kao kristali na sviječnjacima. Sa svih su strana ozvanjali glasovi koji su jasno govorili:

— Hajdemo, ženo!
— Hajdemo, djevojko!
— Dodjite, lijepa moja!
— Ovuda, prijateljice!
— Dragi, evo me!
— Dobar veče, kraljice!
— Zbogom, prijatelji!
— Spavajte dobro, djeco moja!

Kakav položaj za neženju da spava u ovakovome svratištu! Bio sam u iskušenju da se priključim nekim pticama moje veličine i da od njih zatražim konačište. — U noći su, mislio sam, sve ptice sive; uostalom, zar znači nauditi ljudima, ako čovjek kraj njih pristojno spava?

Najprije sam se uputio u jedan jarak gdje su se skupljali čvorci. Oni su činili svoju noćnu toaletu s jednom osobitom brižljivošću. Opazio sam da većina od njih ima pozlaćena krila i lakirane noge; bijahu to šumski dandy. Bijahu to dosta dobra djeca pa me nisu počastila nikakovom pažnjom. Ali, njihov je razgovor bio tako šupalj, oni su pričali s toliko uobraženja svoje muke i svoje srećne stvari; trljahu se jedan o drugoga tako jako, da medju njima nisam mogao izdržati.

Poslije toga sjedoh na jednu granu, na koju se nanizahu neke ptice raznih vrsta. Skromno sam

zauzeo posljednje mjesto da kraju grane, nadajući se, da će me trpjeti. Na nesreću je moja susjeda bila stara golubica, suha kao hrdjava vjetrenica. U času kad sam joj se približio ono malo perja što je imala bilo je predmet njene brižljivosti; ona je činila kao da se perušala ali se odviše bojala da isčupa bilo koje pero; ona ih je samo pregledavala, da li su sva na broju. Jedva sam ju dirnuo krajem krila, već se ona veličanstveno isprsila.

— Što činite, gospodine? — reče mi ona stežući pri tom kljun s engleskom sramežljivošću.

I dajući mi jak udarac laktom bacila me na tle sa snagom kojom bi se mogao podičiti trhonoša.

Pao sam u vrijes u kome spavaše debela ženka tetrijeba. Ni moja majka nije u svojoj zdjelici imala toga spokojnoga izgleda. Bila je tako naduvena i razgaljena, tako je dobro sjedala na svom trostrukom trbuhu, da bi je čovjek mogao zamijeniti s paštetom s koje je kora pojedena. Oprezno sam se oko nje šuljao. — »Ne će se probuditi, rekoh si, a u svakom slučaju, ovako debela mamica ne može biti zla«. — Nije ni bila. Na pola je otvorila oči te mi reče uzdišući:

— Smetaš me, mali moj, idi odavle.

U istome sam času čuo kako me zovu: bijahu to drozdovi, koji su mi, s vrha jednog oskoruša, davali znak, da im dodjem. — »Evo konačno dobrih duša« — mišljah. Dadoše mi mjesto smijući se kao lude i ja sam se zavukao u njihovu pernatu grupu. Doskora sam doznao, da su ove dame jele više groždja nego što je razumno; na granama su se jedva podržavale i njihove krupne šale, pa raskalašene pjesme, prisiliše me, da se udaljim.

Počeo sam zdvajati. Pošao sam u neki osamljen kut da se uspavam, kad li slavulj poče bilisati. Odjednom sve ućuta. Avaj! Kako mu je glas bio čist! Kako je samo nježna izgledala njegova melankolija! Zvuci nisu bunili nikoga u snu, naprotiv oni su uspavljivali. Nitko nije mislio da ga ušutka, nitko nije smatrao zlim djelom što je u to doba pjevao; otac ga nije tukao, prijatelji nisu bježali.

— Samo je meni — povikah — zabranjeno da budem sretan! Izbjegavajmo ovaj okrutni svijet! Bolje je da tražim put u mraku, izlažući se opasnosti da me proguta sova, nego da se dam ovako razderati od prizora tudje sreće!

Nakon ove misli sam se dao na put i dugo sam lutao. U praskozorje sam opazio zvonike notredamske crkve. Za tren oka sam tamo stigao i nisam trebao dugo motriti, da opazim naš vrt. Poletio sam prema njemu brže od strijele . . . Avaj! Bijaše prazan . . . Uzalud sam zvao roditelje: nitko mi ne odgovaraše. Drvo na kom je znao biti moj otac, majčinski grm, draga zdjelica, svega je nestalo. Sjekira je sve uništila; mjesto zelene aleje u kojoj sam se rodio ostalo je samo stotinu snopića suhoga granja.

VI

Najprije sam tražio moje roditelje u svim okolišnim vrtovima, ali trud bijaše uzaludan; oni su se, bez sumnje, sklonili u kakvu udaljenu četvrt i ja nikada nisam za njih ništa čuo.

Prožet tugom išao sam sjesti na žlijeb odakle me najprije izagnao moj otac. Provodio sam tu

dane i noći u oplakivanju tužnoga života. Više nisam spavao, jedva sam nešto jeo: bilo mi da umrem od gladi.

Jednoga dana kad sam jadikovao kao obično rekoh si:

— Tako dakle, niti sam kos, jer me otac operušao; niti sam golub, jer sam pao na putu kad sam htio letiti u Belgiju; niti sam ruska svraka pošto si je markizica začepila uha čim sam otvorio kljun; niti sam grlica, jer je i sama dobra Gourouli hrkala kao fratar kad sam pjevao; nisam ni papagaj jer me Kacatogan nije htio slušati; niti sam kakva ptica jer su me u Mortefontainu ostavili da spavam sam. A ipak imam perje na tijelu; evo nogu, evo i krila. Da nisam grdoba svjedoči Gorouli i ona mala markiza, kojoj se nisam svidio. Po kojoj neobjašnjivoj tajni ovo perje, ova krila i ove cape ne formiraju skupnost kojoj bi se moglo dati jedno ime? Da slučajno nisam...

Htio sam proslijediti žalbe, kad li me smetoše dvije vratarice koje su se svadjale na ulici.

— Ah, do djavola, — reče jedna od njih, — ako bilo kada tome dodješ na kraj, pokloniti ću ti bijeloga kosa!

— Pravedni bože! — povikah — eto moje stvari. O, providnosti! Sin sam kosa i bijel sam: ja sam bijeli kos!

Treba priznati da je ovo otkriće u mnogočem izmijenilo moje misli. Mjesto da sam nastavio s tužbama počeo sam se naduvati i ponosno ići uz žlijeb gledajući vasionu pobjednički.

— To mora da je nešto — govorah si — biti bijeli kos: toga nema medju magarcima. Bilo mi

teško što nisam sreo sličnih: ali, sudbina genija, to je moja sudbina! Htio sam bježati pred svijetom, začuditi ga! Pošto sam ta neuporediva ptica kojoj obični ljudi poriču opstanak, moram se ponašati kao takva, ni manje ni više nego kao feniks i mrziti ostale peraše. Treba da kupim Alfierieve memoare i pjesme lorda Byrona; ova će mi važna hrana udahnuti ponos bez onoga što mi ga je dao Bog. Da, hoću da dodam nešto, ako se može, prestižu mog rodjenja. Priroda me učinila rijetkim, a ja ću se učiniti tajinstvenim. Vidjeti me značiti će pogodnost i slavu. — I doista dodao sam tiše, kako bi bilo da se pokazujem samo za novac?

— Ah, kako nedostojne misli! Stvorit ću poemu kao Kacatogan, ne u jednome pjevanju nego u dvadesetčetiri kao svi veliki ljudi; nije to sve, biti će ih četrdesetosam, s bilješkama i dodatkom! Svijet mora doznati da postojim. U stihovima ću oplakivati moju samoću, ali to će biti tako, da će mi zaviditi i najsretniji. Pošto mi nebo nije dalo ženke, govoriti ću zlo o tudjim ženkama. Dokazati ću, da je sve odviše zeleno osim grožđja kojim se hranim. Slavuji se moraju dobro držati; dokazati ću, kao što dva i dva čine četiri, da se od njihovog bilisanja čovjeku muči i da im roba ništa ne vrijedi! Moram naći Charpentiera. Najprije si želim stvoriti jaku literarnu poziciju. Hoću oko sebe da imam pravi dvor ne samo od novinara nego i od pravih autora pa i žena pisaca. Pisati ću jednu ulogu za gdjicu Rachel i ako je ona ne će igrati, rastrubiti ću da joj talenat nije ništa veći od talenta stare provincijalne glumice. Ja ću u Veneciju i iznajmiti ću na

obali velikog kanala, usred vilinskoga grada, lijepu palatu Mocenigo, koja dnevno stoji četiri livre i deset sousa; tu ću se inspirirati svim uspomenama koje je ostavio autor »Lare«. Iz dna moje samoće poplaviti ću svijet potopom ukrštenih rima, kopiranih po Spencerovoj strofi, u kojima ću ublažiti bol moje duše; od toga će uzdisati sve sjenice, gukati sve grlice, liti suze sve šljuke, ukati sve stare sove. A što se mene tiče, pokazati ću se neumoljiv i nepristupačan ljubavi. Uzalud će me siliti i zaklinjati da imam smilovanja s nesretnicama koje su zavedene mojim uzvišenim pjesmama; na sve ću to odgovoriti: »Sijeno«. O, pretjeranosti slave! Moji će se rukopisi prodavati za zlato, knjige će mi prelaziti mora; glas i bogatstvo svuda će me slijediti; samo ću ja izgledati indiferentan na mrmljanje masa koje će me opkoljavati. Jednom riječju, biti ću pravi bijeli kos, pravi ekscentrični pisac, slavljen, zavidljiv, mažen, obožavan, ali savršeno brundalo i nepodnosljiv.

VII.

Trebalo mi je samo šest tjedana da objelodanim prvo djelo. Bila je to, kako sam si obećao, poema u četrdeset osam pjevanja. Nalazilo se tu pogrešaka zbog rasipne plodnosti kojom sam pisao; ali sam mislio da mi današnja publika, naučena na lijepu literaturu koja se štampa u dnu novina, ne će prigovarati.

Imao sam uspjeh vrijedan sebe, što znači odličan. Sujet mog djela bio sam ja: u tome sam se prilagodio velikoj modi našega vremena. Pričao

sam prošle patnje sa šarmantnom nadutošću; pričao sam čitaocu tisuću domaćih detalja od najpikantnijeg interesa; opis zdjelice moje majke napunjao je četrnaest pjevanja: prebrojio sam joj sve žlijebiće, rupe, ulupine, trešćice, iverje, čavle, mrlje, razne boje, odsjeve; pokazivao sam unutrašnjost, vanjštinu, dno, strane, ravne i krive plohe; prelazeći na sadržaj studirao sam travke, slamke, suho lišće, male komadiće drva, šljunak, kaplje vode, ostatke muha, noge hrušteva koji su se tu uhvatili; to je bio divan opis. Ali nemojte misliti da sam sve odjednom štampao; ima bezobraznih čitaoca koji bi preskakali. Ja sam taj opis sretno podijelio i unio u tu priču, da se ništa ne izgubi, te se dešavalo, da je u najinteresantnijem i najdramatičnijem momentu došlo petnaest stranica zdjelice. Evo, mislim, jedne od velikih tajni umjetnosti i kako nisam škrt, neka se njome koristi tko hoće.

Cijela je Europa bila uzbudjena pojavom knjige; gutala je intimna otkrića koja sam joj saopćio. Kako bi i bilo drugčije. Ne samo da sam nanizao sve dogodjaje koji su se odnosili na moju osobu nego sam publici dao i potpunu sliku svih sanjarija koje su mi prošle kroz glavu od vremena kad mi je bilo dva mjeseca; umetnuo sam, što više, u najbolje mjesto, jednu odu koju sam spjevao još u jajetu. Naravski, usput nisam propuštao prilike da se bavim predmetima koji sada zabavljaju sav svijet — to će reći budućnošću čovječanstva. Ovaj mi se problem učinio interesantnim. U jednome času besposlice izradio sam rješenje koje je općenito zadovoljilo.

Svakog mi se dana slalo laskanja u stihovima,

anonimna ljubavna pisma i čestitke. Sto se tiče posjeta tu sam se strogo držao unapred stvorenog plana; moja su vrata bila zatvorena svima. Ipak sam morao primiti dva stranca, koji se najviše kao moji rodjaci: Jedan bijaše kos iz Senegala a drugi kos iz Kine.

— Ah, gospodine, — rekoše mi oni grleći me snažno. — Kako ste velik kos! Kako ste u neumrloj poemi dobro slikali duboku patnju nepriznatog genija! Da već nismo bili do krajnosti neshvaćeni mi bismo to postali čitajući vas. Koliko simpatišemo s vašim bolima, s vašim uzvišenim prezirom vulgarnoga! Mi poznajemo po nama samima tajne patnje koje ste pjevali! Evo dva naša soneta i molimo vas da ih primite.

— Evo u ostalom, — doda Kinez, — glazbe koju je moja supruga komponirala za jedno mjesto vašeg predgovora.

— Gospodo, — rekoh im, — prema onome što mogu prosudti, vi imate velika srca i duh pun svijetlosti. Ali mi dozvolite jedno pitanje. Odakle dolazi vaša melankolija?

— E, gospodine, — odvrati stanovnik Senegala, pogledajte kako sam gradjen. Moje perje, istina, ugodno je vidjeti, i ja sam odjeven ovom lijepom zelenom bojom koja se sja na patkama; ali mi je kljun prekratak a noga odviše velika; gledajte kakav imam rep! Dužina tijela ne sačinjava dvije trećine. Nema li tu razloga da se čovjek oda vragu?

— A, ja, gospodine, — reče Kinez, — ja sam još nesretniji. Rep moga pobratima mete ulice, a nevaljalci me pokazuju prstom jer ja ga uopće nemam.

— Gospodo, — opet ću ja, — žalim vas svom dušom; uvijek je nezgodno imati nečega previše ili premalo. Ali, dozvolite mi da vam kažem, da u Jardin des Plantes ima više osoba koje vam sliče i koje su tu odavna već napunjene. Kao što ne dostaje jednoj ženi književnici da bude raskalašena pa da napiše djelo, tako nije dosta ni za kosa da bude nezadovoljan da bi bio genijalan. Ja sam od moje vrsti sam, to me boli; možda se varam, ali je to moje pravo. Ja sam bijel, gospodo; postanite takvi pa ćemo vidjeti što ćete imati reći.

VIII.

Unatoč odluke koju sam prihvatio i mira kog sam afektirao, ja nisam bio sretan. Moja samoća, da bih bio slavan, nije mi se činila manje teškom, i nisam bez groze mogao misliti o potrebi da cijelog života provedem u neženstvu. Naročito mi je stvaralo smrtne muke povraćanje proljeća, pa sam počeo iznova zapadati u tugu kad li nepredvidjena okolnost odluči o mom cijelom životu.

Posve je razumljivo da su moja djela prešla la Manche i da su se Englezi za njih trgali. Englezi se otimaju za sve — osim za ono što razumiju. Jednoga sam dana primio pismo iz Londona kog je potpisala jedna kosica:

»Čitala sam vašu poemu, govoraše mi ona i oduševljenje kog sam osjetila odlučilo me da vam ponudim svoju ruku i osobu. Bog nas je stvorio jedno za drugo! Slična sam vam, ja sam bijela kosica! . . .«

Lako se može razumjeti moje iznenadjenje i radost. Bijela kosica! — rekoh si — zar je to moguće? Požurio sam se odgovoriti lijepoj neznanki. Odgovorio sam joj tako, da je mogla vidjeti koliko me obradovao njen predlog Htio sam da dodje u Paris ili da mi dozvoli da poletim do nje. Odgovorila mi, da više voli sama doći jer joj roditelji dosadjuju, da uredjuje svoje stvari i da ću ju doskora vidjeti.

Ona je doista došla nakon nekoliko dana. O, srećo! Bijaše to najljepša kosica na svijetu i bijelija od mene!

— Ah, gospodjice, — povikah, — ili bolje gospodjo, jer vas od ovoga trenutka smatram zakonitom ženom, zar je moguće, da je na zemlji postojalo tako divno stvorenje a da nisam za njeg čuo? Blagoslovene neka budu nesreće koje sam prepatio i udarci kljunom koje mi je zadao otac, jer mi je nebo spremalo tako nenadanu utjehu! Do danas sam se smatrao osudjenim na vječnu samoću, a da vam iskreno kažem, to je težak teret; ali gledajući vas osjećam sve kvalitete oca obitelji. Bez ustezanja prihvatite moju ruku; uzmimo se na englesku, bez ceremonije i putujmo zajedno u Švicarsku.

— Ja to tako ne shvaćam, — odgovorila mi mlada kosica; — hoću da naša svadba bude veličanstvena i da se na njoj svečano sakupi gotovo sve što ima kosova u Francuskoj a od bolje obitelji. Ljudi kao što smo mi dužni su već svojoj slavi da se ne žene kao mačke u žlijebu. Donijela sam proviziju banknota. Pozovite koga mislite, idite trgovcima i ne štedite na osvježujućim pićima.

Slijepo sam se pokorio odredbama bijele kosice Naša je svadba bila pretjerano luksuzna; pojelo se na njoj deset muha. Primili smo svadbeni blagoslov prečasnog oca Cormorana koji je nadbiskup in partibus. Veličajni ples završi dan; konačno, ništa više nije bilo potrebno mojoj sreći.

Što sam više produbljivao karakter moje žene sve je više rasla moja ljubav. Ona je u sebi imala sve čare duše i tijela. Malo se prenemagala, ali sam to pripisivao uplivu engleske magle u kojoj je dotad živila i vjerovao sam, da će doskora klima Francuske razbiti taj laki oblak.

Jedna me stvar ozbiljnije uznemirivala a to je bila neka vrst misterije, kojom se opkoljavala nekiput čudnom strogošću, zaključavajući se sa svojim sobaricama i provodeći cijele sate u dotjeravanju toalete, kako je to ona sama pričala. Supruzi ne vole mnogo ovakve fantazije u braku. Dvadesetput mi se desilo da sam uzaludno kucao na appartement moje žene. Vrata se ne bi otvarala. Jednoga sam dana, medjutim, navaljivao tako dugo dok nije konačno popustila i otvorila, žaleći se na moju nesnošljivost. Ušavši, primjetio sam veliku bocu punu neke vrsti ljepila učinjenog od brašna i španjolskog bjelila. Pitao sam ženu šta čini s ovim; odgovorila mi, da je to lijek za njene ozebline.

Ovaj mi lijek nije izgledao jako sumnjiv; pa kakvo bi nepovjerenje mogla kod mene izazvati tako slatka osoba, koja mi se dala s oduševljenjem i savršenom iskrenošću? Najprije nisam znao da je moja ljubljena književnica; nakon nekog vremena tek mi je priznala a onda je išla tako daleko, da mi je pokazala rukopis romana u kom

je imitirala Waltera Scotta i Scarrona. Zamislite samo, kakvo sam zadovoljstvo osjetio od ovog ugodnog iznenadjenja. Ne samo da sam imao ženu neuporedive ljepote već sam se uvjerio da je inteligencija moje žene vrijedna u svemu moga genija. Od toga smo časa zajedno radili. Dok sam ja sastavljao moje pjesme, ona je šarala po rizmama papira. Ja sam joj glasno čitao moje pjesme i to ju nije smetalo da u isto vrijeme piše. Ona je stvarala romane lakoćom ravnom mojoj, izabirajući vazda najdramatičnije teme, ubijanje oca, umorstvo, otmice, pa i varanje, brinući se da uvijek napane vladu i istakne emancipaciju kosica. Ukratko, njen duh se nije trebao umarati, njena stidljivost nije bila uznemirivana; nikad nije ni retka precrtala ni napravila plan prije nego se dala na pisanje djela. Bijaše to tip pismene kosice.

Jednoga dana, kada se s neobičnim žarom dala na posao, opazio sam da se znojila velikim kapljama znoja, a u isto sam se vrijeme začudio vidjevši da na ledjima ima crnu mrlju.

— O, dobri Bože, — rekoh joj, — šta je to? Da niste bolesna?

Najprije se malo užasnula a onda zbunila; ali velika hladnokrvnost koju je stekla u svijetu omogućila joj da se u svakom času savlada. Kazala mi je, da je to mrlja od tinte i da se u časovima inspiracije čestoput zna tako uprljati.

— Zar mi žena gubi boju? — rekoh si tiho. Ova mi misao nije dala spavati. Sjetim se boce ljepila. — O, nebo, koja sumnja — povikah. Zar nije ovo božansko stvorenje samo boja, žućkasta boja za bojadisanje zidova? Zar se nije lakirala samo da me iskoristi?... Kad sam mislio do uz srce stišćem sestru duše, biće stvoreno samo za mene, zar nisam tada oženio samo brašno?

Proganjan ovom strašnom sumnjom stvorih plan da se toga oslobodim. Kupio sam barometar i nestrpljivo čekao, kad će pasti kiša. Htio sam odvesti ženu na ladanje, izabrati sumnjivu nedjelju i pokušati pranje. Ali mi smo bili u polovici jula; bilo je divno vrijeme.

Spoljašnost srece i navika pusanja jako su nadražili moju osjećajnost. Meni se, kako sam bio naivan, dešavalo, da je osjećaj, kad sam radio, bio jači od ideje, pa sam plakao čekajući rimu. Moja je žena jako volila ove rijetke prilike: svaka slabost muškarca oduševljava žensku taštinu. Jedne noći kad sam po Boileauovom receptu nešto popravljao, došlo mi srcu da se otvori.

— O, ti, — rekoh mojoj dragoj kosici — ti jedina i najljubljenija, ti bez koje mi je život san, ti, čiji pogled ili smiješak metamorfoziraju za mene vasionu, živote srca moga, znaš li koliko te volim? Da stavim u stihove banalnu ideju koju su već iskoristili drugi pjesnici, s malo studiranja lako mi je naći riječi; ali gdje da ih nadjem kojima bi ti mogao objasniti ono što u meni izaziva tvoja ljepota? Zar bi mi uspomene prošlih muka mogle dati jednu riječ koja bi ti iskazala moju sadašnju sreću? Prije nego si mi došla samoća mi je bila slična samoći izagnanoga siročeta; danas je slična samoći kralja. U tom slabom tijelu čiju prividnost imam dok ju smrt ne smrvi, u tom malom mozgu u kom vrije beskorisna misao, znaš li andjelu, razumiješ li ljepotice,

da tu ne može ničega biti što tebi ne bi pripadalo? Slušaj što može reći moj mozak i osjećaj kako je velika moja ljubav. O, da mi je genij biser a ti da si Kleopatra!

Trabunjajući tako suze su kapale na moju ženu i ona je od toga na očigled gubila boju. Na svaku moju suzu koja je kapnula pojavilo se ne crno pero nego staro i hrdjavo (mislim da je bila izgubila boju na drugom mjestu). Iza nekoliko časaka nježnosti našao sam se pred odlijepljenom pticom, identično sličnom najobičnijem i najnižem kosu.

Šta da radim? Što da kažem? Na što da se odlučim? Mogao sam smatrati slučaj poništenjem, prekidom braka; ali kako da objelodanim moju sramotu? Zar nije bilo dosta nesreće? Zgrabio sam moju hrabrost s obim capama, odlučio sam ostaviti svijet, pobjeći u pustinju i ako je moguće izbjegavati susret s živim bićima i tražiti, kao Alceste,

... Jedno osamljeno mjesto
Gdje bi imao slobodu da budem bijeli kos!

IX.

Na to sam, i dalje plačući, odletio; vjetar, koji je slučaj ptica, odnio me na jednu granu u Mortefontaine. Za ovaj put sam imao stan. — Kakva ženidba — rekoh si — kakva ludost! Sigurno je imala dobre namjere kad se bijelila ova žena; ali ja nisam manje vrijedan sažaljenja nego što je ona rdjava.

Slavulj još pjevaše. Sam, u dnu noći, on je

punim srcem uživao božji dar koji ga čini višim od pjesnika i slobodno je dao svoju misao tišini koja ga je opkoljavala. Nisam mogao odoliti iskušenju da mu idem i da mu nešto velim.

— Kako ste sretan! — rekoh mu: — ne samo da pjevate koliko hoćete i vrlo dobro i da vas sluša svijet, nego imate ženu i djecu, gnijezdo, dobar jastuk od mahovine, puni mjesec i — nemate novina. Rubini i Rossini kraj vas nisu ništa: vi ste vrijedni jednoga i pogadjate drugoga. I ja sam pjevao, gospodine, to je strašno. Redao sam riječi u borbu kao pruske vojnike i uporedjivao budalaštine dok ste vi bili u šumi. Može li se naučiti vaša tajna?

— Da, — odgovori mi slavulj, — ali to nije ono što vi mislite. Žena mi dosadjuje, ne ljubim je; zaljubljen sam u ružu: Sadi Perzijanac je o tome govorio. Cijele noći pjevam zbog nje, a ona spava i ne čuje. Sada je njena čaška zatvorena: u njoj uljuljava starog kukca — a sutra ujutro, kad ću, izmučen umorom i patnjom, leći u postelju, ona će se rascvasti da joj pčela pojede srce!

Dosadanja izdanja
"Tipografije" grafičko-nakladnog zavoda d. d.
Zagreb

Dante: Pakao, remek-djelo
Dumas: Lady Hamilton, roman
*** Spomenica Zrinjsko-Frankopanska, Slava mučenicima
Burkhart: Papina kći (Lucrezia Borgia), roman
Černjiševskij: Što da se radi, roman
Philippe: Bubu sa Montparnasa, roman
Mirbeau: Dnevnik jedne sobarice, roman
Prévost: Poludjevice, roman, II. izdanje
Courts-Mahler: Zakupnikova kći, roman
Daudet: Grijeh žene, roman
Kumičić: Istočni grijeh, roman
Tolstoj: Kreutzerova sonata, roman, II. izdanje
Braun: Ljubavna pisma markizina
Diderot: Opatica (Tajne samostana) roman
Loti: Lotijeva ženidba, fantastični roman
Massard: Obrana Pariza, roman
Riezs: Sumurun, film-roman s prekrasnim slikama
Richelieu: Maršalove ljubavne pustolovine
Freimarck: Marija Antoinetta, historijski roman
Kumičić: Afrika
Donadini: Bauk, roman
Domjanić, divot-izdanje: Kipci i popovke, zbirka pjesama
Guido da Verona: Nedozvoljena ljubav, roman
Antonija Kassowitz-Cvijić: Slavenske priče
Artur Grado: Političke konfesije

* * * Knjiga ljubavi, zbirka ljubavnih priča
* * * Ljubavne priče iz 1001 noći I. dio
* * * Ljubavne priče iz 1001 noći II. dio
Bartulović: Ivanjski krijesovi, novele
Krajačić: Priče za mladež, bogato ilustrirano
Przybiszevsky: Djeca sotone, roman
Gautier: Kleopatrina noć — Ljubavnik dviju žena
Nansen: Sretan brak, roman
Bartulović: Kuga, drama
Horvat-Kiš: Istarski puti, priče
* * * Amerika zemlja nemogućih mogućnosti
Konopnicka: Izabrane novele
Andrejev: Za frontom, roman
Arcibašev: Milijuni, roman
Gorkij: Gradić Okurov, roman
Stevenson: Dr. Jekyll i Hyde, roman
Strindberg: Otok blaženih, roman
* * * Nesretni crnokrilac, dječja slikovnica
Steinach: Pomladjivanje
Aanrud: Sidsel Dugosuknjica, priča
Multatuli: Parabole
Crveni i crni, roman
Nova sreća, roman
Fantastične priče: modernih pisaca
Ratar, knjiga za poljoprivrednike
Dr. Franjo Bučar: Sklizanje
Dr. Franjo Bučar: Floretovanje
Pobratim; najljepša knjiga za mladež, kompletna godišta
* * * »Milopojka« narodna pjesmarica

Sve ove knjige šalju se naručiteljima samo **pouzećem.** Poštarina i zamatanje računaju se prema vlastitim izdacima.

Tisak »Tipografije« d. d., Zagreb.